

<https://rcin.org.pl>

BOLESŁAW ŚLASKI

POLSKI
SŁOWNIK MARYNARSKI

Z DOŁĄCZENIEM LICZNYCH NAZW
NIEMIECKICH, ROSYJSKICH i FRANCUSKICH

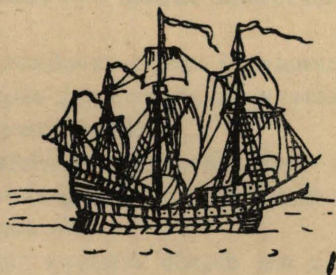
POZNAN
ODBITO CZCIONKAMI DRUKARNI PORADNIKA GOSPODARSKIEGO
1926

<https://rcin.org.pl>

BOLESŁAW ŚLASKI

POLSKI
SŁOWNIK MARYNARSKI

Z DOŁĄCZENIEM LICZNYCH NAZW
NIEMIECKICH, ROSYJSKICH i FRANCUSKICH

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72
Tel. 26-68-63

POZNAŃ

ODBITO CZCIONKAMI DRUKARNI PORADNIKA GOSPODARSKIEGO

1926

SŁÓWKO WSTĘPNE.

Nie posiadaliśmy w przeszłości marynarki narodowej, nie wytworzyliśmy więc i słownictwa, z nią związanego. Nasza terminologia morska rozwijać się będzie stopniowo, w miarę wzrostu naszej floty wojennej i kupieckiej, co potrwa jeszcze długie lata. Praca tedy niniejsza jest tylko zawiązkiem i poniekąd *próbą* słownika, może jednak oddać niewątpliwe usługi, gdyż starałem się ją oprzeć na szerszej podstawie językowej, dodając zarazem sporo nazw obcych.

Nie uważam za potrzebne rozpisywać się o obranej przeze mnie metodzie leksykograficznej; zaznaczę przeto krótko, iż przy opracowaniu dziełka miałem na pamięci te trzy główne zasady:

1) Zadanie słownikarza polega przedewszystkiem na systematyzacji materiału językowego, rozproszonego bądź w literaturze, bądź w żywej mowie;

2) Daleko właściwszem jest stosowanie w pewnej dziedzinie języka technicznego wyrazów skądinąd znanych, aniżeli tworzenie całkiem nowych;

3) Przystawianie wyrazów obcych jest zjawiskiem naturalnem, zwłaszcza w dziedzinie technicznej; bezwzględny przeciwnikiem zapożyczek może być tylko ten, kto nie zdaje sobie sprawy z istoty rozwoju języka.

Autor.

LITERATURA i MATERJAŁ RĘKOPIŚMIENNY.

1. Prace, wymienione w mojej „Bibliografii Żeglarskiej“ (Poznań 1923).
2. Słownik języka polskiego t. zw. Warszawski (Warszawa 1900—1925, niedokończony).
3. J. Karłowicz: Słownik gwar polskich (1900—11).
4. B. Ślaski: Słownik Morsko - Rybołówczy (Poznań 1922).
5. Kluge Fryd.: Seemannssprache (Hala 1911).
6. Paasch. Vom Kiel zum Flaggenknopf. Marine-Wörterbuch Englisch — Französisch — Deutsch — Spanisch — Italienisch. (Hamburg 1908).
7. Słownik Morski. Cz. I. ros.-pol. (tekst hektografowany). Wyd. Ministerjum Wojny (Bydgoszcz 1920).
8. B. Ślaski: Słownik rybacki, żeglarski (rzeczny) i szkutniczy (rękopis).

A.

Abordaż, uderzenie burtą statku przy mijaniu lub dojeżdżaniu.

Abordażować, uderzać burtą przy mijaniu, najeżdżać statkiem na inny statek lub na jakie stałe urządzenie, nm. *zusammenstossen*, fr. *aborder*.

Admiralicja, zwierzchni zarząd marynarki państwowej; gmach urzędu głównego marynarki; trybunał morski.

Admirał, oficer stopniem najwyższy w marynarce rządowej, hetman morski.

Akord, *Lista zaciągowa*, kontrakt okrętniczy, umowa najmu z majtkami, nm. *Musterrolle*, fr. *rôle d'équipage*.

Akordnicze biuro a. *zaciągowe*, kantor najmu majtków na statki kupieckie, nm. *Heuerbureau*.

Akordnik, zaciągający ludzi do służby okrętowej, pośrednik w najmie załogi, nm. *Heuerbaas*.

Akordować, zaciągać, najmować do służby okrętowej, nm. *heuern*.

Alarmowy, np. sygnał a. strzał, dawany w niebezpieczeństwie, nm. *Notsignal*, *Notschuss*.

Ambarkader, miejsce przystawiania statków pasażerskich lub towarowych na molu, tamie portowej albo nabrzeżu, nm. *Landungsplatz*.

Ambarkować, brać na pokład, wsadzać na okręt, nm. *einschiffen*, fr. *embarquer*. Przec. *Debarkować*.

Ankrować, nm. *ankern*, p. *Kotwiować*.

Antrema, nm. *Handriemen*, p. *Pojazdka*.

- Apel*, sprawdzanie obecności majtków na pokładzie.
- Aplina*, p. *Oflina*.
- Arkan*, *Pojmo*, kółko żelazne na bulwarku lub pokładzie statku do wiązania lin, ros. rym, fr. arganeau.
- Armata*, (wodna), marynarka, flota (wyrażenie archaiczne).
- Armator*, przedsiębiorca okrętowy (ten, który *armuje* czyli oporządza okręt własnym kosztem), nm. Reeder.
- Armatorja*, spółka armatorska, przedsiębiorstwo okrętowe, nm. Reederei.
- Armatura*, *Uzbrojenie*, *Zbrój* okrętu: ryszstunek, ekwipunek, oporządzenie, jakoto: maszyny, maszty, żagle, liny, łodzie podręczne i in., nm. Ausrüstung, ros. woоружeнje, fr. équipement.
- Armować* okręt: ekwipować, oporządzać, zaopatrywać we wszelkie potrzeby, zwłaszcza działa, nm. reeden, ausrüsten.
- Arsenał* (wodny), rządowe warsztaty okrętowe, miejsce budowy i oporządzania statków wojennych. Por. *Binduga*.
- Artful*, *Zakopina*, słup w przystani do wiązania lin (cum, sztorcum) zawijających statków, *pachołek* lądowy, nm. Vertäupfahl, ros. tumba.
- Artfulna kotew*, służąca do zatrzymywania statku wśród wody, ros. stanowej jakor. Por. *Jałowa kotew*.
- Artfulować*, statek: wiązać do *artfula* cz. *pachołka* lądowego.
- Aspirant marynarki*, oficer okrętowy, niższy stopniem od podporucznika, fr. aspirant de marine, ros. junkier flota. Por. *Miczmen i Podchorąży*.
- Awanport*, p. *Przedporcie*.
- Awarja*, szkoda, poniesiona przez okręt lub jego ładunek.
- Awizo*, *Awizowiec*, statek awizowy, okręt wojenny o małej pojemności, dawniej używany do przesyłania wieści lub rozkazów, obecnie zaś przeznaczany do obsługi odległych stacyj.

B.

Babski węzeł, wadliwy, nm. Altweiberknoten.

Bacik, mały bat, np. retmański.

Bagier, *Draga*, *Szlamownik*, machina do pogłębiania miałkich miejsc, zwłaszcza w porcie lub na rejdzie.

Bagrować, pogłębiać machiną przez wybieranie mułu lub żwiru.

Bajdak, niekryty żaglowiec rzeczny a. kanałowy, używany do przewózki towarów lub osób, rodzaj barki, nm. Ewer. Por. *Berlinka*.

Baka, *Bliza*, latarnia morska o stałej podstawie w kształcie wieży, urządzenie świetliskowe na wysokim punkcie, nm. Leuchtturm, ros. majak, fr. phare.

— *pływana*, statek specjalnej budowy, na jałowej kotwi, ze świetliskiem na maszcie, spełniający rolę latarni morskiej, nm. Leuchtschiff, ros. płowuczij majak. P. *Światłowy statek*.

Bakan, *Buja wytyczna*, przyrząd pływany, na kotwicy, wskazujący tor dla statków lub miejsca dla nich niebezpieczne, nm. Bakenboje, ros. bakien, fr. bouée - balise. Por. *Gwiżdziel i Wytycznia*.

Bakier, na =, na lewo. Przec. *Sztybor*.

Bakort, lewy bok statku, ros. bakbort, nm. Backbord. Przec. *Sztymbork*.

Balans, u kotwi: p. *Kiersztak*.

Balkon, *Ganek*, przystawka dokoła rufy, z ozdobną zazwyczaj poręczą, nm. Galerie.

Bandera, *Fana*, flaga, na statku wywieszana, chorągiew masztowa, zazwyczaj różnobarwna: państwowa, firmowa (armatorska), sygnałowa i t. p., nm. Flagge, ros. flag, fr. pavillon, p. *ławilon*.

Banderka, *Fleta*, proporzycyk na maszcie lub na rufie, chorągiewka, fr. banderole. Por. *Gieś*.

Barduny, Burtownice, liny do podtrzymywania masztów (szpi-rów) z tyłu, u burt statku wiązane, nm. Pardunen, ros. forduny.

Bargować, p. *Dobyczać*.

Barka, 1. mały statek do jazdy, używany przez retmanów, nm. Lotsenbarke; 2. większy żaglowiec niekryty, do spławu towarów na rzekach i kanałach. Por. *Bajdak*.

Barkasa, mały statek przybrzeżny, wiosłowy, żagłowy albo pa-rowy, ros. barkas.

Basztak, 1. *Spinak*, lina a. łańcuch do umocowywania z boków przedniego zaburtnego masztu, komina, dawisów i t. p., nm. Backstag, Geie, ros. baksztag, fr. retenue, hauban; 2. wiatr, wiejący ukośnie z tyłu, nm. Backstagswind. „Iść pod *basztakiem*“, ros. itti w baksztag.

Bat, łódź wiosłowa, żagłowa lub motorowa, mały masztowiec kryty lub wogóle łódka. Każdy okręt ma na swym pokładzie *baty*, spuszczone na wodę w miarę potrzeby.

Bataljon morski, korpus marynarzy, złożony z załóg okrętów wojennych, ros. fłotskij ekipaż.

Batnik, Łapacz, wodniak, pomocny ze swym batem cz. czół-nem przy łapaniu (cumowaniu) statków w przystani, nm. Bootführer, fr. batelier.

Beczka, p. *Tonna*.

Belk, jama, wądół w dnie morskiem, wogóle głębia. P. *Zator*.

Bengalski ogień, światło z różnobarwnej mieszaniny, używane na okręcie do sygnałów w nocy, nm. Blaufeuer, fr. feu de Bengale.

Berlinka, kryty żaglowiec rzeczny, dowożący lub zabierający towar z okrętów w porcie, nm. Kahn, Kastenschute; holo-wany bywa również przez parowiec.

Bezan, wielki żagiel na tylnym maszcie, wzdłuż okrętu zawie-szany. Ogólna przybranka *bezan*, p. *Krajc*.

Bezanmaszt, ostatni z tyłu maszt na trójmasztowcach, prawie toż co *krajcmaszt*, który jednak posiada reje cz. poprzeczne łącziny, gdy tymczasem *bezanmaszt* opatrzony jest żaglami gaflowymi.

Bękart, rodzaj *sztakżagla* między masztami, nm. Bastarde, Flieger.

Biedz, (biegać, bieżeć), płynąć, jechać wodą.

Biegowy cz. *roboczy linostrój* (*takielaż*), ogół lin ruchomych na statku, służących do garowania rej, hysowania oraz strychowania żagli, nm. laufendes Gut (Tauwerk), ros. bie-guczij takielaż, fr. manoeuvres courantes. Por. *Jałowy lino-strój*.

Biegun, p. *Leper*.

Bierny, o statku: pojemny, znacznej objętości.

Bierzmo, *Bim*, belka poprzeczna w burcie statku, łącząca wręgi, ros. bims.

Biesiadnia, *Stancja*, miejsce wspólnych obiadów i zebrań starszyny okrętowej, nm. Messe, ros. kajut - kompanja, fr. carre.

Binduga okrętowa, *Warfa*, miejsce budowy i naprawy statków, warsztaty szkutnicze, nad wodą położone, nm. Werft, ros. wierf, fr. chantier, ang. yard.

Blak, mielizna, pływiczna.

Blakowaty, miałki, płytki.

Blat, 1. *Plusk*, steru: dolna część, w wodzie zanurzona, ros. piero rula. Por. *Hamulec*. 2. żagla, p. *Poła*.

Bliza, p. *Baka*.

Bober, ang. bobber, p. *Buja*.

Boberlina, p. *Zdzierka*.

Bocianie gniazdo, p. *Mars*.

Bocznica, ściana boczna statku, nm. Bordwand.

Boja, p. *Buja*.

Bonet, mały żagiel pomocniczy, zakładany u końców rej dla przyspieszenia biegu statku, nm. Bonet, fr. bonnette.

Bortuna, p. *Burdyna*.

Bosman, podoficer okrętowy, mający pod swoim dozorem maszty, żagle, liny i bloki. P. *Okrętnik*.

Bosmańczyk, pomocnik bosmana, nm. *Bootsmannsmaat*.

Bosmańska czeladź, p. *Czeladź*. — *siadanka*, p. *Siadanka*.

Bosmat, sierżant marynarki wojennej. Por. *Mat*.

Brakować, o statku: nie służyć należycie wskutek niedostatku wody do jazdy.

Bram, przybranka do oznaczania wszystkiego, co ma związek z drugą, górną nadstawą masztu, a więc: *bramreja* (trzecia reja od dołu), *bramszłąg*, *bramszpir*, *bramżagiel* i t. p.

Brasować, fr. *brasser*, ang. to *brace*, p. *Garować*.

Brasy, fr. *brasses*, ang. *braces*, p. *Gary*.

Bratszpył, przyrząd mechaniczny w przodzie statku do dobywania z wody kotwi, pozioma winda kotwiczna, kołowrót.

Brekwater, *Falochron*, molo portowe, t. j. tama ochronna z oskalanowaniem zewnętrznem, broniąca przystań od naporu fali.

Brezent, *Opona*, płótno smolone, zabezpieczające od wilgoci luki pokładowe, nm. *Persenning*.

Bryg, żaglowiec o dwóch masztach rejowych.

Bryza, *Wziew*, lekki stały wiatr i wogóle każdy stopień wiatru między *sztylem* a *szturmem*.

Buchta, część przedmiotu o linii krzywej, obłączystej, a więc środek statku, wydętość żagla (p. *Jadro*), wreszcie część liny, zwiniętej lub wolno zawieszonej. Podobnie zakręt nurtu lub mała łukowata zatoka. Por. *Bugaj*.

Buchtować, *Zalamywać*, nadawać kształt łukowaty, zwijąć w obłak, np. linę; — *żagiel*, p. *Jadrzyć*.

Buda (pokładowa) na statku: kleta nad pokładem, nm. *Deckshaus*. P. *Jata*.

Budownia statków, toż co *Binduga okrętowa*, ob.

Bugaj, zatoka łukowata, zatonicie dla statków, *rejda* cz. miejsca ich kotwiowania; przystań, wklęsłe wybrzeże, ku któremu podpływają statki, nm. *Bucht*, *Reede*.

Buja (boja), Bober, pław wszelkiego rodzaju, unoszący się na wodzie i zdala widoczny, płucisko, np. od kotwy, nm. Boje, ros. buj, fr. bouée, ang. buoy. — *ratunkowa* = koło ratunkowe, nm. Rettungsboje. Buje oznaczają tor dla statków albo wskazują przeszkody dla spławu, przyczem bywają: świecące, dźwięczące i t. p. Służą również w portach do cumowania statków. Por. *Bakan i Gwiżdziel*.

Bujać się, p. *Bujanka*.

Bujanka, statku: chwiejba, pochylanie się w bok, poruszanie się koło osi poziomej podłużnej, nm. Rollen, ros. kaczka, fr. roulis.

Bujny, Gibotny, o statku: kolebny, chwiejny.

Bujowisko, lekko wzburzone morze, słabo sfalowana jego powierzchnia, ros. zyb'.

Bujref, p. *Zdziera*.

Bukszpir, Klinodrag, nadstawa cz. przedłużenie *bukszprytu* do rozpinania żagli trójkątnych (*kliwów, klinów*), nm. Klüverbaum, fr. bout - dehors de beaupré. *B. odpolny*, zewnętrzny, nm. Aussenklüverbaum, jest dalszem wydłużeniem.

Bukszpryt, maszt ukośny, w przodzie statku osadzony i wystający poza burtę, ros. buszprit, fr. beaupré. Por. *Przewrotnik*.

Bulina, lina, którą ujmuje się w tył *lik* żagla, aby chwycił jak najlepszy wiatr, ros. buliń.

Bulwark, drewniane umocowanie ścian w przystani, nm. Bollwerk.

Bum, Podbieg, lekki drążek żaglowy, rejka, głównie do rozpinania *śródzagli*, nm. Baum. fr. bôme, gui, ang. boom.

Bumkliwer, p. *Utkliwer*.

Burdyna, Burdynka, Bortuna, statek towarowy, na linie holowany, morski *zaciężniak*, statek, używany w porcie do przewozu towarów z okrętów lub na okręty, gdy te z powodu swego zanurzenia muszą pozostawać na *rejdzie*, dnm. Bording. P. *Lichtun*.

Burta, bok statku albo górna jego krawędź, ros. bort. Prawa burta = *sztymbork*, lewa b. = *bakort*.

Burtnica, *Burtyl*, tarcica a. płyta metalowa do *burtowania* czyli obijania statku z boków i z pod spodu. *Burtnica* w łodzi, p. *Siadanka*. *Burtnica* koła parowcowego, p. *Tambor*.

Burtować, obszywać cz. obijać drzewem a. żelazem, np. statek.

Burtowanie, obszycie statku, obitka drewniana a. żelazna, fr. bordage.

Burtownice, p. *Barduny*.

Burtownik, p. *Półka* u masztu.

Burtyl, p. *Burtnica*.

Burza, p. *Szturm* i *Orkan*.

Busola morska, *Kompas*, przyrząd w formie tarczy z podziałką, pośrodku której umieszczona jest igła magnesowa, wskazująca kierunek północny (południka magnetycznego).

Bystrz, prąd, nurt morski.

Byta, p. *Przyplawek*.

Bywały, o marynarzu: doświadczony, wypraktykowany, nm. befahren.

Byzan, p. *Bezan*.

C.

Cajch, *Cajg*, nm. Zeug, p. *Takielaż*.

Cal, statku: zad, tył. Przec. *Głowa*.

Celt, p. *Poklat*.

Certepartja, *Czarter*, kontrakt o najem okrętu, umowa frachtowa.

Chadzka, podróż statkiem, wyprawa na morze.

Chłopiec, 1. (okrętowy), uczeń żeglarski, sposobiący się na matrosa, *rocznik*, nm. Schiffsjunge, ros. junga; 2. (masztowy), słupek na pokładzie okrętu do wiązania *szutów marsowych*, nm. Mastenknecht.

Chodnik, pomost do chodzenia, zwłaszcza z lądu na statek.

Por. *Pochody*.

- Chodny*, szybki w biegu, posuwisty na wodzie, np. bat.
- Chodzić*, o marynarzach: jeździć wodą, pływać na statku, żeglować, np. na skutach a. szonerach. P. *Biegać*.
- Choraqiewka*, p. *Banderka i Gieś*.
- Chwist*, silny urywany wiatr, nm. Bö.
- Chwytać się*, p. *Łapać się*.
- Chyż*, p. *Posmycz*.
- Ciągło*, p. *Laska*.
- Ciągnąć wodę*, o statku: p. *Doić*. — *na pojazdy*, p. *Iechać*.
- Ciągowy wiatr*, równy, jednostajny. Por. *Szarugowy wiatr*.
- Cicha woda*, *Cichacz*, p. *Wolna woda*.
- Ciężkie powietrze*, nawałność, nm. schweres Wetter.
- Ciosować*, p. *Cosować*.
- Cisnąć*, p. *Pchać*.
- Cisza*, p. *Sztyl*.
- Ciura*, niewprawny matros, nm. Soldat.
- Cosować*, *Ciosować*, o statku: płynąć, gdy kotew nie trzyma, wlec ją, ros. drejfwat' na jakorje. Por. *Dryfować*.
- Cuma*, *Odbieg*, lina konopna a. druciana do wiązania statku przy lądzie, nm. Vertäung, ros. szwartow, fr. amarre. Wielka c. = *sztorcuma*.
- Cumka*, *Odbieżek*, mała cuma, łańcuszek do łodzi, nm. Bootstau.
- Cumować*, wiązać statek przy brzegu, *pałować*, nm. festmachen, fr. amarrer. Poch. *przycumować*, *scumować*, *ucumować*. Przec. *Odcumować*.
- Cumownica*, pal, *buja*, *arkan* i t. p., do których mocuje się *cumy* cz. *odbiegi statków*, nm. Vertäuer, fr. corps-mort.
- Cumówka*, p. *Spytkowanie*.
- Cwałować*, *Szustać*, o statku: kołysać się naprzód i wtył, poruszać się koło osi poziomej poprzecznej, nm. stampfen.
- Cwintnal*, p. *Koziołek*.
- Cynklować*, płynąć w określonym kierunku, sterować, nm. steuern, fr. cingler.

- Cynklówka*, przestrzeń do przebycia dla statku w ciągu doby, nm. Etmal, fr. cinglage.
- Cypel*, *Ostrze*, *Uroże*, klin łądu, wybiegający na wodę. *C.* żagla, p. *Rękaw*.
- Czajka*, *Jolka*, mały pojezdny statek do przewozu ludzi, nm. Jolle, ros. jalik.
- Czarter*, ang. charter-party, p. *Certepartja*.
- Czatogród*, fort nadbrzeżny, cytadela, broniąca przystępu od morza.
- Czeladnia*, wspólna izba matrosów, nm. Mannschaftslogis, ros. kubrik.
- Czeladź okrętowa*, załoga, osada, nm. Mannschaft. — *bosmańska*, matrosi, oddani pod rozkazy bosmana i odbywający z nim warugę, nm. Bootsmannsgasten.
- Czołn*, *Czóln*, mała łódka, z tarcic zbity, nad pokładem większego statku zawieszana, bacik; mały statek rybacki, nm. Boot.
- Czoło*, statku: górna część przodu (sztaby). Por. *Naczótek*.
Do czoła szyc, u skutników: zbijać tarcice wprost bokami, ros. w prityk. Przec. *Na zakładkę*.
- Czop* (liny), z niem. Zapf, koniec, ros. komiel.
- Czterowiosłówka*, *Czwórka*, łódka na czterech wiosłarzy.

D.

- Dalta*, obicie z deszczulek górnej części pojazd statkowych cz. rem, chroniące ją od wycierania przy wiosłowaniu.
- Dawać wodę*, toż co *doić*, nm. Wasser machen, fr. faire eau.
- Dawis*, *Krzywik*, żelazny słupek z pałkowatym wygięciem ponad burtą do zawieszania czołna (szalupy) a. kotwi, nm. Davit, ros. bokaniec. — *rufny*, nm. Heckdavit.
- Debarkować*, wysadzać na ląd, wykładać ze statku. Przec. *Ambarkować*.
- Dek*, pokład, pomost, nm. Deck, ros. diek.

- Demontować*, odejmować, rozbierać (maszt, rudel, śrubę), fr. démonter. Przec. *Montować*.
- Denkowe*, opłata za najem statku towarowego, nm. Heuergeld.
- Dennica*, p. *Wręga*.
- Depka*, *Przebieg*, przesmyk wartu, wążki farwater.
- Dłubanka*, czółno z pnia wydrążone, nm. Einbaum.
- Dma*, 1. wicher; 2. duna.
- Dobywać*, *Bargować*, *Wyrywać*, wylawiać rzeczy z ugrzęzłego statku, ratować części tonącego okrętu lub jego ładunek, nm. bergen.
- Dobyczy*, np. parowiec, ratunkowy, nm. Bergungsdampfer.
- Doić*, *Ciągnąć wodę*, o statku: przepuszczać, ciec, nm. lecken.
- Dojazd*, p. *Farwater*.
- Dojezdny*, o wodzie: dogodny do jazdy statkiem, nm. befahrbar. P. *Farwater*.
- Dok*, stocznia kryta do budowy okrętów; basen z nabrzeżem do wyładunku statków. — *plywany*, basen do naprawy ruchomych części statku, ang. dock.
- Doka*, p. *Mamka*.
- Dokładać*, o wodzie: silnie przybijać; statkiem, toż co *abordażować*.
- Dokład wody*, p. *Szeleja*.
- Dol*, p. *Dulka*.
- Dolban*, *Naburcie*, wierzchnia listwa na burcie małego statku do osadzenia w niej *dulek*, nm. Dollbord. Por. *Obkładka*.
- Donośny* (o wodzie), dostatecznie głęboki dla statków. Por. *Dojezdny*.
- Dopadacz*, statek, zmuszony do zawinięcia w drodze do portu, nm. Nothäfner.
- Dopadowy port*, do którego konieczność zmusza zawijać, nm. Nothafen.
- Dornik*, p. *Siadanka*.
- Dorywczy*, naprędcę sporządzony, np. maszt, rudel, nm. Notmast, — ruder.

- Dół rzeki*, dolny bieg, bliższy ujścia, podole, niż, np. jechać *po dole*, z prądem rzeki, ku morzu, nm. abwärts.
- Drzwi suwane*, otwierane przez wysuwanię, nm. Schiebetür; — *spuszczane*, otwierane przez unoszenie, nm. Falltür.
- Draga*, 1. mniejsza kotew, zazwyczaj o 4 pazurach bez *kier-sztaka*, nm. Dregge, ros. drek; 2. p. *Bagier*.
- Dramię*, p. *Kokosz*.
- Drarep*, p. *Traref*.
- Drednot*, wielki *pancernik* wojenny, opatrzony w liczne dalekonośne działa, ang. dreadnought.
- Druciak*, lina druciana (zwijana z drutów stalowych) w oporządzeniu statków, nm. Drahttau.
- Dryf*, kąt zboczenia statku z drogi, którą ma podążać, nm. Abtrift, ros. drejf, fr. dérive. *Stanąć pod dryfem*, o statku: wskutek nastawienia żagli i rudła nie poruszać się prawie z miejsca, ros. lecz w drejfu. P. *Dryfować*.
- Dryfować*, o statku: 1. zbaczać pod wpływem wiatru lub prądu od kierunku, w którym jest sterowany; 2. kłaść się pod wiatr; 3. *na kotwi*, p. *Ciosować*. = nm. abtreiben, ros. drej-fowat'.
- Dublówka*, dwoiste *poszycie* cz. podwójne *burtowanie* statku, nm. Doppelhaut, fr. doublage.
- Duchta*, p. *Ława*.
- Duga*, drążek do dźwigania w górę, nm. Spake.
- Dulki (Dole)*, widełki a. kołki, w burcie statku osadzone, do opierania pojazd (rem), ros. ukljuczyny, nm. Dollen, ang. thowls. Por. *Jazda*.
- Duna*, 1. wzgórze wydmore nad morzem, *dma*, *zaspą*; 2. fala, łamiąca się o brzeg (strąd), por. *Dunuga*.
- Dunal*, p. *Sworzeń*.
- Duneta*, *Kasztel tylny*, część okrętu w rufie, pobitką opatrzona, wzniesiona nad pokładem, kajuta rufna, nm. Hütte, Poop, ros. jut, fr. dunette. Por. *Galarda*.

Dunuga, Ruchawa. znaczne falowanie na morzu, bądź prze-
szturmem, bądź po szturmie (ostatnie trwać może jeszcze
całe dni), nm. Dünung, fr. houle, ang. swell, wł. levata del
mare.

Dychtować, Klimować, statek: uszczelniać, upychać targanem
miejsca spojeń (szparuny) w burtach, nm. kalfatern, kla-
meien, ros. konopatit'.

Dychtunek, Klimowanie, p. *Dychtować.*

Dyspasza, rozkład strat i szkód (awaryj) między towarzy-
stwem ubezpieczeń morskich a ubezpieczonym, nm. i fr.
dispache.

Dyspaszer, agent do czynności *dyspaszy*, nm. i fr. dispacheur

Dyspaszować, dokonywać *dyspaszy*, nm. dispachieren.

Dyżur na statku: p. *Waruga.*

Dziadek, p. *Szprys.*

Dziennik okrętowy, rejestr, do którego się wpisuje postrzeże-
nia, dotyczące pływanki, oraz wydarzenia, w czasie podróży
zaszłe, nm. Schiffstagebuch, fr. journal du bord.

Dźwig, p. *Wzwód.*

E.

Ekwipować, statek: p. *Oporządzać;* — w ludzi, osadzać zało-
gą, nm. bemannen.

Ezeloch, na maszcie: jedno z dwóch wiązań drewnianych,
mianowicie wyższe, dwoma otworami opatrzone, łączące
maszt ze szpirem albo też szpir z dalszem jego przedłuże-
niem, nm. Eselshaupt, ros. ezielgoft. Por. *Szłag.*

F.

Fal, Tryska, Podciągacz, lina do podnoszenia w górę, zwłasz-
cza *śródzagli*, ros. fał.

Fala na morzu, p. *Bujowisko, Dunuga, Głada, Prysk, Rolinga,*
Szeleja.

Falobicie, roztrzącanie się bałwanów o brzeg lub skały, nm. Wellenschlag.

Falochron, 1. p. *Brekwater*; 2. na statku: p. *Nadstawka*.

Falorzut, p. *Przelewa*.

Falrep, schodki przyburtne do wchodzenia z pomostu przystaniowego lub łodzi na statek, nm. Fallreep.

Fansznur, tryska cz. podciągacz do bandery, ros. falik fłaga.

Farwater, *Dojazd*, *Dojezdna woda*, woda głęboka pośród mie-lizn, stanowiąca drogę dla okrętów, tor spławny. Ciasny t. zwie się: *depka* a. *przebieg*.

Fender, *Oganiacz*, przyrząd z drzewa, sznurów lub korka, spuszcany na linie po burcie statku i chroniący ją od uderzeń, ros. kraniec.

Fładrować, nm. flattern, p. *Trzepać się*.

Flaja, nm. Fliee, p. *Wąs* kotwi.

Flansztek, drzewce do flagi lub banderki, ros. fłagsztek, nm. Flaggenstock.

Fleta, z fr. flouette, p. *Banderka*.

Flisak, p. *Okrętnik*.

Fok, przybranka do oznaczania masztowizny oraz stroju żaglowego i linowego w przodzie statku, a więc: *fokmaszt* (pierwszy od sztaby, p. *Ren*), *fokreja*, *foksztak*, *fokżagiel*, zwany również krótko *fokiem*, i t. p.

Frachciarz, wysyłający towar wodą; wynajmujący statek do przewozu, przedsiębiorca transportów wodnych.

Fracht, przewóz towaru statkiem; ładunek statkowy; opłata za najem statku, fr. fret.

Frachtować, wysyłać towar wodą; wynajmować statek do przewozu, np. *zafrachtować* szoner.

Fregata, żaglowiec o 3 masztach rejowych, okręt właściwy, nm. Vollschiff; pierwowzór *krążownika* w marynarce wojennej.

Fryc, nowicjusz w zawodzie marynarskim, nm. Aufläufer.

Furta, p. *Wysuwnica*.

Fusbret, p. *Nożnica*.

Fusszok, p. *Opórka*.

Futrować, u skutników: uszczelniać statek trocinami po bokach i pode dnem.

Futrówka, p. *Futrować* (statek).

Fyś, z nm. *Fisch*, p. *Polica* (u masztu).

G.

Gabar, wielki statek żelazny do przewozu towarów, zazwyczaj holowany. P. *Żelaźniak*.

Gafla, drąg żaglowy, wsparty ukośnie o maszt wzdłuż statku od strony rufy, nm. *Gaffel*.

Gaflowy żagiel, zawieszony na *gafli* zamiast *rei*.

Gala flagowa, przyozdobienie statku flagami sygnałowemi i wemplami podczas uroczystości.

Galar, p. *Prom*.

Galarza, *Kasztel przedni*, część okrętu w przodzie, pobitką opatrzona, wzniesiona nad pokładem, nm. *Back*, ros. *bak*, fr. *gaillard*, ang. *fore-castle*. Por. *Duneta*.

Galera, dawny statek wojenny lub handlowy, poruszany żaglem i pojazdami; w staropolszczyźnie nazwa ogólna okrętu.

Galjon, 1. statek żaglowy dość niezgrabnej budowy do przewożenia towarów, nm. *Kuff*; 2. rzeźba w przodzie okrętowym u bukszprytu.

Gałka masztowa, głowica u szczytu masztu, na *flansztoku*, nm. *Flaggenknopf*.

Ganek pokładowy, p. *Balkon*.

Ganszpył, *Kabestan*, *Hotubka*, pionowa winda do kotwi.

Gardło, wąski przesmyk nurtu, zwłaszcza przy wjeździe do portu, na rejde, fr. *goulet*.

Garować, 1. o wietrze: dąć w kierunku ukośnym; 2. *brasować*, reje: nastawiać je podług wiatru.

Garuga, wiatr boczny; bieg statku pod taki wiatr. „Iść na *garugę*“.

Gary, Szery, Brasy, liny u końców *rei* do przyciągania ich pod wiatr, a więc do obracania niemi w płaszczyźnie poziomej.
Gata, Wpust, jama, czeluść we wnętrzu statku, nm. Gatt.
Garwetek, ujęcie na końcu helmąta (kierownika) rudlowego, jedna z rączek u koła sterowego, nm. Spake (Speiche).
Gębować, przytrzymywać liną, owiniętą dokoła słupka lub innej unieruchomionej liny, np. „zgębować bat“.
Gębowanie, lina do utrzymywania statku w należytej pozycji podczas holowania albo manewrowania, nm. Springtau, fr. embossure.
Gęsi, spienione grzbiety fal.
Gibać, p. *Pociągać*.
Gibotny, p. *Bujny*.
Giena, ciężkie bloki statkowe do dźwigania, nm. Gien.
Giereb! albo *Wylamuj!* komenda; ros. tawań! p. *Gierebować*.
Gierebować, *Wylamywać*, stojąc, zapuszczając wiosło pionowo tuż przy burcie i naginać je ku sobie, aby odepchnąć statek dalej.
Gieś, proporzycyk sztabny, nm. Gösch, ros. giujs.
Głada, łagodna fala w czasie pogody, cicha toń, ros. diuna, nm. glatte See, fr. mer plate.
Gładnąć, o morzu: wygładzać się, ucichać.
Głęb, *Głębia*, p. *Bełk*, *Rzeka*, *Szor*, *Zator*.
Głowa, statku: p. *Sztaba*; masztu, p. *Top*; rudla, p. *Ster*.
Głowica, *Naczótek*, *Kafa*, górne zakończenie sztaby (przodu) statku.
Głowka, tama poprzeczna, zabezpieczająca brzeg od naporu fali, nm. Buhne. Por. *Zajaza*.
Gniazdo bocianie, p. *Mars*.
Gołobrzeg, p. *Strąd*.
Goły statek, bez porządków, nie otaklowany.
Gorcyl, lina do ściągania i podwijania żagla na reję, nm. Gording (stn. gürtel), ros. gordień.

Gospoda marynarska, osobny budynek, w którym okrętnicy, przebywając na ładzie, znajdują dla siebie nocleg i rozrywkę, nm. Seemannsheim, fr. maison du marin.

Góra biała, toż co *Duna 1*.

Grać, o wzburzonem morzu: szumieć, huczeć.

Gratyna, *Rzeszot*, 1. odstęp między wręgami na dnie statku; 2. luka w pokładzie statku, kratą przykryta, i wogóle wiązanie kraciaste, nm. Gräting, ros. rieszotczatyj liuk.

Grąd, *Grądzik*, wysepka, mały osuch, p. *Grzępa*.

Grążyć, zanurzać, np. statek.

Grot, 1. przybranka do oznaczania masztowizny oraz stroju linowego i żaglowego drugiego z kolei (licząc od sztaby) masztu, zwanego *grotmasztem*, a więc: grotreja, grotwanty, grotszpir, grotszak i t. p. 2. *Wieloch*, grotmaszt, t. j. *wielki* a. *koronny* maszt. Na trójmasztowcach stoi on pośrodku, na *brygach* i *szonerach* — w tyle.

Grunt, dno morza.

Gruntować, sięgać dna, np. wiosłem lub sondą.

Gryf, p. *Uchwyt*.

Grzępa, wyspa w morzu, kępa, również warstwa kamieni na mieliźnie; wyniosłość na strądzie, ze zbitej ziemi lub odłamów skały powstała. *Slepa grzępa*, pod wodą ukryta. P. *Grąd*.

Grzęzło, p. *Sonda*.

Gwiżdziel, *Buja hucząca*, syrena pływana, wydająca przy ruchu fali niskie dźwięki ku przestrodze żeglarzy, nm. Heulboje, ros. gudiaszczyj bakan.

H.

Hak, 1. *Rewa*, ławica piaskowa, mielizna, piach; 2. u rudla, p. *Sztyber*.

Halza, 1. *Podpaska*, lina do wyprężania dolnego wiatrowego rogu żagla, ros. gałs, fr. amure 2. stanowisko okrętu, idącego pod żaglami, względem wiatru, np. prawa *halza*; 3. ruch lawirującego okrętu, np. krótka *halza*.

- Halzować*, 1. a. *podpasywać*, o żaglu: przyciągać pod wiatr;
2. o okręcie: obracać przed wiatrem, nm. halsen.
- Hamak*, płachta płócienna lub sznurkowa, zawieszana u góry i służąca za łóżko dla majtków, nm. Hängematte, ros. kojka.
Por. *Legło*.
- Hamulec (steru)*, *Helmat*, *Kierownik*, rękojesć cz. trzon u rudla na małym statku, ros. rumpiel, nm. Ruderpinne. Por. *Sztorwał*.
- Hanszpuk*, *Kłonica*, *Śmigiel*, drążek poziomy do obracania ganszpyłu, nm. Handspake, ros. gandszpug.
- Heląg*, *Stocznia*, pochylnia, t. j. obszerne miejsce ze znacznym spadem ku wodzie do budowy statków, nm. Helling, ros. elling.
- Helgata*, przestrzeń na samym spodzie przedniej *sztaby* okrętowej, nm. Hellegatt.
- Helmat*, p. *Hamulec steru*.
- Holować*, o statku: ciągnąć go na linie (*trosie*, *hólce*), nm. bug-sieren, ros. buksировать.
- Holowniczy*, do holowania przeznaczony.
- Holownik*, parowiec, używany do holowania statków, ros. buksir, fr. remorqueur.
- Holubka*, p. *Ganszpył*.
- Hólka*, 1. czynność holowania statków; 2. *Pólka*, *Polna lina*, lina, używana do holowania statków, nm. Pferdeleine, Verholleine, fr. aussière. P. *Trosa*.
- Hysblok*, blok, przez który przechodzi *hyslina*, ros. gitow-błok.
- Hyslina*, *Hysówka*, lina, służąca do podciągania rogów żagla ku środkowi rei, ros. gitow, nm. Geitau, fr. cargue.
- Hysować*, podnosić, wciągać do góry po blokach, nm. heissen, fr. hisser. *Hys!* komenda: (żagle) do góry! nm. heiss auf!
- Hyz*, wiatr pomyślny na wodzie (bez względu na natężenie).

I.

- Irować*, o statku: zbaczać od swego kierunku jazdy, mianowicie obracać się koło osi pionowej, nm. gieren, fr. virer.

J.

Jacht, dawniej: pbrzeźniak jednomasztowy, pojemności do 100 beczek; dziś: lekki statek masztowy o potężnych skrzydłach, używany jako spacerowy lub wyścigowy (niekiedy bywa parowy). Jachtem zowią też statek wojenny o nielicznych działach, przeznaczony do podróży głowy Państwa.

Jadro, *Buchta* żagla, wydęta przez wiatr środkowa część, nm. Bauch, fr. fond.

Jadrzyć, *Najadrzać*, *Buchtować* żagiel: czynić kobielistym, buchastym, wydymać środkiem, nm. ausbauchen.

Jałowa kotew, stale zapuszczona w pewnym miejscu do podtrzymywania na powierzchni wody jakiego przedmiotu, np. przyrządu światłowego, ros. miortwyj jakor.

Jałowy albo *stały linostrój* (*takielaż*), ogół lin nieruchomych na statku, które umocowane są maszty, szpiry, bukszpryt, bukszpir i t. p., nm. stehendes Gut (Tauwerk), ros. stojaczyj takielaż, fr. manoeuvres dormantes. Por. *Biegowy linostrój*.

Jata, wszelka nadbudówka cz. wystawka na pokładzie statku, kabina, buda, np. kapitańska albo sternicza, ros. rubka.

Jazda, 1. *Rumanka*, wiosłowanie na głębi; 2. *Dulki*, siodełko z osadzonemi w niem dulkami do wiosła.

Jechać, *Rumać*, robić wiosłem na głębi, a więc, zanurzając je bokiem, wyzyskiwać opór wody w celu pomykania statku; do tego służą *remy* cz. *pojazdy* bez okucia. „Remami jechać = ciągnąć na pojazdy“, ros. itti na wiosłach.

Jola, lekka wąska łódź o małym zanurzeniu i szybkim biegu; opatrzona bywa jednym masztem, nm. Jolle.

Jolka, ogólnie: mała zwrotna łódka, członko, *plawiczka*, p. Czajka.

Jugo, p. *Kiersztak*.

Junfra, krążek drewniany płasko-wypukły o 3 otworach do przewlekania *kalaryfów*, nm. Jungfer, ros. jufers.

K.

- Kabel, Tał*, gruba lina okrętowa, do ciągnięcia lub umocowywania, nm. Kabel, ros. kabieltow.
- Kabestan*, p. *Ganszpyl*.
- Kabotaż*, żegluga przybrzeżna.
- Kaboter*, statek kabotażowy, *pobrzeżniak*.
- Kafa*, p. *Głowica*.
- Kaj*, p. *Nabrzeże*.
- Kajuta*, stancja pod pokładem dla osób ze starszyny okrętowej lub dla podróżnych. Por. *Plichta*.
- Kalaryfy*, sznury pomiędzy *wantami* do ściągania *junfer*, nm. Taljereepen, ros. talrepy.
- Kalne, Kał*, muł na dnie morza, nm. Schlamm.
- Kambuza*, ognisko kuchenne na statku, nm. Kombüse, ros. kambuz.
- Kamieniarka*, szkuta do spławu kamieni, nm. Steinschute.
- Kanałowe*, opłata od statków za użytkowanie kanału, nm. Kanalgeld.
- Kanałówka*, szkuta nieznacznej szerokości, przeznaczona do spławu towarów kanałami, nm. Kanalfahrer.
- Kanonierka*, pomniejszy statek wojenny, w działa uzbrojony i służący do ochrony wybrzeży.
- Kantować*, statek: przechylać na bok, nm. krängen, ros. krenit'.
- Kantować się*, o statku: przechylać się na bok, np. „bat się skantował“.
- Kapitan*, statku: dowódca załogi; — portu, zawiadowca, u ludu nadmorskiego *kapitejna*. Por. *Szyper*.
- Kapitanja* (portowa), biuro kapitana portu.
- Kapitanka, Samborza*, nadbudówka na górnym pomoście okrętu, gdzie przechowywane są mapy morskie, przyrządy meteorologiczne i t. p., i gdzie przebywa w nocy kapitan, gdy nie jest *na warudze*, nm. Kartenhaus, fr. kiosque de veille.

Kapitańska wieża, na statku wojennym: wieża silnie opancerzona na mostku, osłaniająca przed ogniem nieprzyjacielskim przyrządy telegraficzne i telefoniczne, nm. Kommandoturm.

Kapitański mostek, p. *Mostek*.

Kaptur, pobitka nad wejściem do kajuty lub innego pomieszczenia pod pokładem, nm. Kappe, fr. capot.

Kargador, na towarniakach: pełnomocnik kupca, mający zleconą sobie sprzedaż lub zamianę ładunku okrętowego, nm. Kargadeur.

Karnaty, p. *Wanty*.

Karować, wykładać towar ze statku w przystani; wywozić go końmi a. taczkami.

Karownik, *Szurek*, robotnik portowy przy naładunku i wylądunku statków, nm. Schaueremann, fr. débardeur.

Kasztel, *Terem*, znaczne wzniesienie u statków dawniejszych typów w sztabie i rufie, wł. castello. *Kasztel* te zastąpiły dziś: *galarda* i *duneta*.

Kasztel a. Terem środkowy, *Wyżka*, wzniesienie pośrodku okrętu dolnej jego konstrukcji, będące stanowiskiem dla kapitana, nm. Brückenhaus, ros. szkafut, fr. château central, ang. bridge - house.

Kasztelować, obudowywać z góry pokład statkowy, fr. accastiller.

Katrula, przyrząd blokowy a. kołowrotowy do unoszenia w górę wielkich ciężarów, nm. Kattrolle. Por. *Giena* i *Zblocze*.

Kausza, kółko metalowe z wygiętymi na zewnątrz brzegami do obwiązywania go sznurem, nm. Kausche.

Kawka, kółko, tworzące się przy prostowaniu zwiniętej liny i nie pozwalające należycie jej wyprężyć, nm. Kink, fr. coque, wł. cocca.

Kąt, *Kątowisko*, odnoga morska, obszar wód, które wdarły się w ład, w ustach lądu nadmorskiego *nurt*.

Kidzina, trawa morska.

Kierownik, p. *Hamulec steru*.

Kiersztak, *Jugo*, *Balans*, drażek poprzeczny u kotwicy, nm. Querstock, ros. sztok.

Kieta, łańcuch, zwłaszcza u kotwi.

Kil, belka, idąca spodem statku od sztaby aż do rufy, na której spoczywa całe wiązanie, fr. quille. *Slepy* —, belka pod właściwym kilem, chroniąca go od zaszorowania, nm. Loskiel, ros. falszkiel, fr. fausse - quille.

Kilson, belka, przypierająca z wierzchu do kilu, do której przyszywa się wręgi (żebra) statkowe, nm. Kielschwein, ang. keelson, fr. carlingue. W kilsonie jest otwór na przyjęcie masztu, zwany *stępką*.

Kilwater, *Surek*, ślad posuwającego się statku na wodzie, nurt, jaki tworzy podczas jazdy za rufą, nm. Kielwasser, fr. sillage.

Kipiel, p. *Prysk*.

Klamburta, wierzchnia część burty statkowej, grubsza i wystająca na zewnątrz, nm. Schandeckel, ros. płanszyr, fr. platbord.

Klepkować, p. *Szpuntować*.

Klimować, p. *Dychtować*.

Klin, *Kliwer*, żagiel trójkątny, rozpinany nad bukszpirem w sztabie statku i chodzący po sztaku, nm. Klüver, fr. foc. Rozróżniać należy: k. *średzinny* i dalej nazewnątrz wysunięty *odpolny* cz. *utkliwer*.

Klinodrag, p. *Bukszpir*.

Kliwer, p. *Klin*.

Kluza, jajowaty otwór w burcie statku z przodu, przez który przechodzi łańcuch kotwicy, nm. Klüse, ros. kliuz.

Kładź, statku, bok, na który w wodzie się pochyła, nm. Schlagseite; k. bakortowa i sztymborkowa.

Kłonica, p. *Hanszpuk*.

Knaga, krótka sztuka drzewa różnego kształtu, służąca bądź za podstawę, bądź do umocowywania lin biegowych (roboczych) na statku, nm. Klampe.

Koga, nazwa średniowieczna statku morskiego, nm. Kogge.

Kokosz, *Dramię*, statku: szkielec, złożony z kilu i kilsonu, połączonych ze stewami (sztabami) i wręgami, nm. Schiffserippe, fr. carcasse, membrure, ang. framing, wł. ossatura.

Kokoszka, *Zsyf*, wysoka zagroda z tarcic w rumie okrętowym do nakładania zboża luzem, nm. i ang. Feeder, fr. réservoir à grains.

Kolano, miałka odnoga morska, wdzierająca się w kraj.

Kolej, ogół statków, razem płynących, fr. convoi.

Koło sterowe, p. *Sztorwał*.

Kołowrót, *Wijadło*, *Szpyl*, przyrząd do wyciągania w górę. P. *Bratszpyl* i *Ganszpyl*.

Komandor, oficer marynarki wojennej, wyższy stopniem od kapitana okrętu, rotmistrz wodny, pułkownik, nm. Kommodore, ang. commodore.

Komięga, *Koryto*, liche statek, do pławby nieprzydatny, gruchot; statek taki bez oporządzenia używany bywa jako skład węgla dla parowców, nm. Hulk, ros. blokszyw.

Koniec, lina, nm. Ende, ros. koniec.

Konik, 1. a. *Tryl*, lina, zawieszana pod reją, na której stają majtkowie przy robotach koło żagli, nm. Pferd, ros. part, fr. marchepied; 2. też co *topidusza*, liche czółenko, korytko.

Kontradmirał, generał marynarki, niższy stopniem od wiceadmirała.

Konrtorpedowiec, mały statek wojenny, szybki w biegu, przeznaczony do walki z torpedowcami, nm. Zerstörer, fr. contretorpilleur, ang. destroyer.

Konwojowiec, *Konwojowy okręt*, wojenny, towarzyszący statkom kupieckim.

- Korab*, okręt, statek (wyrażenie literackie i ludowe).
- Korabnik*, toż co okrętnik, pławacz (wyrażenie staropolskie i literackie).
- Korale*, *Raki*, opaska, umieszczana dokoła masztu, dla umniejszenia tarcia rei i kierowania nią, fr. racage, nm. Korallen.
- Korcować* linę, p. *Ryngować*.
- Korczak*, *Wylew(aj)ka*, szufelka cz. łopatka do wylewania wody z łodzi.
- Kordel*, krótką, gruba lina, używana do umocowania np. kotwi lub łodzi na pokładzie statku, nm. Laschung, fr. saisine. P. *Spytkowanie*.
- Korygować*, nadawać właściwe położenie, regulować, uładowywać, nm. trimmen, fr. balancer, arrimer. Por. *Szychtować*.
- Korygunek*, czynność korygowania towaru.
- Koryto*, p. *Komięga*.
- Kosa*, u bandery: ostry koniec, ros. chwost, ang. fly.
- Kosz*, p. *Mars*.
- Koszowy*, matros, przeznaczony do obsługi koszów cz. marsów, fr. gabier, nm. Marsgast.
- Kot*, *Kotew*, kotwica o 2 albo 4 pazurach, por. *Draga*; dwupazurowe mają drążek poprzeczny u góry (*kiersztak*, *jugo*), nm. Anker, ros. jakor, ang. anchor; części składowe: *arkan*, *laska*, *wąs*. „Puszcząć, dobywać kota“. *Ślepa kotew*, bez bui cz. splewia, nm. blinder Anker.
- Kotewka*, zwora żelazna do łączenia części konstrukcyjnych łodzi.
- Kotwiować*, *ankrować*, statek: zatrzymywać na kotwi albo nakierowywać przy jej pomocy.
- Kotwiowisko*, p. *Rejda*.
- Koziołek*, *Cwintnal*, kołek, wpuszczony w parapet statku, do wiązania lin roboczych cz. biegowych, nm. Belegnagel, Kavelnagel, fr. cabillot.

Kółko żelazne, do wiązania liny: p. *Akan*.

Kraj, stały ląd, brzeg, np. „biedz pod kraj“ = płynąć do lądu.

Krajc, przybranka, równoznaczna z przybranką *bezan*, dotycząca trzeciego od przodu masztu, a więc: *krajcmars* (bezanmars), *krajcyszpir*, *krajcbramreja*, *krajcmarżagiel* i t. p.

Krajcmaszt, *Krzyżak*, p. *Bezanmaszt*.

Krajcować, p. *Krzyżować*.

Krakówka, mała łódeczka rzeczna, z trzech tarcic zbita, nm.

Dreibord; posługują się nią retmani, prowadzący statki żaglowe w dół rzeki.

Krajowy, lądowy.

Kran, p. *Żuraw*.

Krążel, p. *Kręt*.

Krążownik, *Krzyżowiec*, okręt wojenny o większej pojemności; szybkochośny, używany głównie do celów wywiadowczych; bywa również opancerzony, nm. Kreuzer, ros. krejser, fr. croiseur.

Kresa spływu, p. *Waterlinja*.

Kręt (wody), *Krążel*, *Odwój*, wodokręt, wir wodny, odmęt.

Krypa, statek rzeczny żaglowy, którym dowożą towary do przystani morskiej, nm. Ewer; również mniejszy statek morski do ładunków, holowany lub prowadzony.

Krypka, łódź, z desek zbita, nm. Handkahn, ros. łodka.

Krzywik, p. *Dawis*.

Krzywka, p. *Wręga*.

Krzyżak, p. *Krajcmaszt*.

Krzyżować, *Krajcować*, płynąć gzygzakowato pod wiatr.

Krzyżowiec, p. *Krążownik*.

Kupiecki statek, handlowy, nm. Kauffahrteischiff. P. *Towarniak*.

Kurzyć się, o zbałwanionem morzu: okrywać się białą pianą.

Kuter, 1. statek pobrzeżny jednomasztowy zgrabnej budowy, opatrzoney pobitką i kajutą, poruszany również motorem i parą, pojemności do 100 tonn. Według przeznaczenia różniamy: k. rybackie, retmańskie, celnicze, spacerowe i t. p. 2. podjazdka przy okrętach wojennych do przewozu załogi i drobnych ciężarów o 10-ciu *piórach*, mogąca unieść 40-tu ludzi, nm. Kutter, ros. katier, fr. cotre.

Kwatera, część górnego pokładu poza grotmasztem do kraje-masztu, nm. i ang. quarterdeck.

Kwatermistrz, *Kwaterny*, matros, przeznaczony do obsługi ru-dla, nm. Quartiermeister.

L.

Lać, wodę: wyiewać ze statku zbierającą się w *zysie*.

Laska, *Ciągło*, u wiosła: górna część, okrągło wyrobiona, trzon ponad *piórem*, nm. Ruderschaft, ros. walok; u kotwi: trzon ponad pazurami (wąsami), zakończony *arkanem*, nm. Anker-schaft, ros. wieretieno u jakorja. Na statkach rzecznych i kanałowych l. długi drążek do popychania.

Latarnia morska, p. *Baka*.

Lawirować, toż co *krzyżować*, a więc iść pod wiatr to jedną burtą, to drugą, fr. louvoyer.

Lądować, wysiadać na ląd cz. kraj; o wodzie: występować z brzegów.

Legło, wyrko cz. łóżko majtków, nm. Koje. Por. *Hamak* i *Pilasy*.

Lej, *Lejowa strona*, nie zwrócona do wiatru, nm. Lee (seite), ang. lee. Przec. *Luf*.

Lek, *Sącz*, dziura, wyrwa w burcie statkowej, powstała wskutek uderzenia, przez którą woda do wnętrza się sączy, nm. Leck, ang. leak.

Leper, *Lofer*, *Biegun*, każdy sznur, przechodzący przez bloki i tworzący wraz z nimi *talki* (*obceje*), nm. Läufer, ros. łopar.

Lesica, drabinka sznurowa, zawieszana z burty do wchodzenia na statek, nm. Sturmleiter.

Leżak, Leżeń, stróż na statku, nm. Schiffswächter, Lieger.

Lic, poszycie cz. burtowanie zewnętrzne statku, nm. Aussenhaut. Por. *Podszewka*.

Lichtować, wyładować, wyładowywać towar ze statku, opróżniać okręt w całości a. części, nm. löschen, fr. décharger.

Lichtun, statek do przekładki towaru, nm. Leichter, p. *Burdyna*.

Lichtunek, wykładka, wyładunek całkowity a. częściowy.

Lika (liga), *Obdzierdź*, u żagla: lina, w którą po brzegach jest ujęty, nm. Lick, ros. liktros, fr. ralingue.

Linochwyt, p. *Sztrop*.

Linostrój, p. *Takielaż*.

Lista zaciągowa, p. *Akord*.

Lodokrusz, Lodownik, statek do rozbijania kry, nm. Eisbrecher, ros. ledoriez.

Loga, przyrząd do mierzenia chyżości statku, nm. log, ros. łag.

Logować, mierzyć logą, nm. loggen.

Logsznur, linka do spuszczenia logi za burtę statku, ros. łagliń.

Lojd, towarzystwo klasyfikacji i ubezpieczeń okrętów, ang. Lloyd.

Lora, węzeł marynarski (dwa oka do siebie), który mocno trzyma a łatwy jest do rozplątania, nm. Ankerstich, fr. étalingure. „Wiązać na lorę“.

Lotrować, Nadawać, żagiel: zwalniać gary (*brasy*), żeby nie pracował.

Lubanki, p. *Pobiegi*.

Luf, Lufowa strona, z której wiatr dmie, nm. Luv - seite, ang. loof, fr. lof.

Lufować, sterować bardziej w kierunku wiatru, nm. luven, fr. lofer.

Lugier, *Szmaga*, żaglowiec pobrzeżny o 1 lub 2 masztach (*grocie i bezanie*) z krótkimi *szpirami*, bez rej, nm. Luggen, fr. lougre. Są i l. parowe, używane jako statki rybackie do połowu śledzi.

Lugraba, *Wchodnik*, przedsionek kajuty, wąskie wejście do niej po schodkach z pokładu, nm. Niedergang.

Luka, *Okno*, *Wyziór*, otwór prostokątny w pokładzie statku do wchodzenia lub spuszczenia towaru; oszklone *luki* służą również do oświetlania wnętrza statku, nm. Luke, ros. luk, fr. écouteille. P. *Właz i Gratyna*.

Luza, część załogi, nie odbywająca *warugi*, nm. Freiwache.

Luzak, majtek, nie należący do regularnej załogi (kucharz, rzemieślnik, posługacz i t. p.), który tylko w szczególnych wypadkach pełni służbę pokładową, nm. Freiwächter.

Luzem, o towarze: bez opakowania, nm. sturzweise, ros. w ssypnuju, fr. en vrac, wł. alla rinfusa.

Luzować, statek: dobywać cz. wypławiać, gdy *obeschnie*; *warugę*: zmieniać dyżurującą część załogi okrętowej, nm. ablösen; *linę*, p. *Nadawać*.

Luzować się, o statku: słabnąć w więzaniach, nm. sich begeben.

Ł.

Ładacz, nakładacz towaru na statek. P. *Karownik*.

Ładować, nakładać, nm. laden, ros. gruzit', fr. charger.

Ładuga, *Ładunka*, wszelki ładunek statkowy cz. spławiany towar, *nakładka*.

Łagany, *Łaguny*, podkłady z drzewa, gładkie, okrągłe, podbudujący się lub wyciągnięty na brzeg statek, tudzież do transportu towarów.

Łapa, u kotwi: p. *Wąs*.

Łapać, statek: przytrzymywać go *cumą* lub *sztorcumą* w przystani.

Łapać się, zatrzymywać się ze statkiem u lądu, ros. chwatat'sia.

Łapanka, 1. łapanie statku; 2. lina do łapania statku, na ląd lub na pokład innego statku wyrzucana, nm. Wurfleine, ros. brosatielnyj koniec, fr. ligne d'attrape.

Lawa, Duchta, wiązanie poprzeczne w burcie łodzi, służące bądź do siedzenia dla załogi (*siadanka*), bądź do utwierdzenia w otworze środkowym masztu (*stolec masztowy*).

Ławica, p. *Hak* i *Rewa*.

Łęcina, p. *Reja*.

Łodny, popławny, dojezdny, łatwy do przebycia statkiem, nm. schiffbar, ros. sudochnyj.

Łodyga, Łodzia, większa łódź, zwłaszcza robocza, chodząca na pojazdy i na żagiel.

Łódź, p. *Bat*, *Czajka*, *Jola*, *Kuter*.

M.

Magazyn, statkowy, p. *Rum*.

Magazynier okrętowy, p. *Szychtarz*.

Magazynować, p. *Szychtować*.

Majak, p. *Sygnal*.

Majtek, p. *Matros*.

Malacja, cisza na morzu (wyrażenie archaiczne).

Mamka, Doka, gęsta mgła na wodzie, nm. Mist.

Mantel, w *taklu*: mocna lina, przerzucona przez jednoszybowy blok i unosząca bezpośrednio przeznaczony do dźwigania ciężar, nm. Mantel.

Mapa morska (żeglarska), obejmuje szczegóły, ważne dla pławby, jakoto: mielizny, rafy cz. skały podwodne, latarnie morskie, wytyczne (znaki rozpoznawcze) na lądzie, dane o głębokości przy brzegach i t. p.

Mars, Kosz, Bocianie gniazdo, pomościk półkolisty (połatka) na szlaku masztowym, u szczytu odziomu; stają na nim majtkowie przy manipulacjach z żaglami, nm. i ros. mars, fr. hune.

- Marszałek*, starszy matros, mający dozór w sztabie statku, por. nm. Schiemann.
- Martwa fala*, zupełnie spokojna, nie tworząca grzywy, ros. miortwaja zyb'.
- Martwizna* (okrętu), część, będąca ponad wodą przy załadunku, nm. totes Werk, ang. dead-work. Por. *Żywizna*.
- Marynarka*, 1. ogół statków i ich załóg: m. handlowa i wojenna; 2. służba w marynarce, zawód żeglarski.
- Marżagiel*, trzeci żagiel poprzeczny na maszcie z góry, nm. Marssegel, ros. marsiel.
- Maszt*, obły słup ponad pokładem statku, oparty o *stępkę* w *kilsonie* i służący do rozpinania żagli; na statkach wojennych wywieszają na nim majaki (sygnały). Maszt okrętowy, którego wysokość przekracza 50 mtr., nie jest jednostajny: składa się mianowicie z *odziomu* cz. *kłody* (nm. Untermast, ros. osnowa) i *korony*, którą tworzą dwa *szpiry* (nm. Stenge, ros. stieńga): *bramszpir* i *marszpir*. Budują go bądź z drzewa, bądź z żelaza.
- Masztodrag*, *Steber*, słup masztowy, nm. Mastbaum.
- Masztowizna*, ruchome części składowe omasztowania, a więc: maszty, szpiry, reje, szprysy, gafle i t. p., ros. rangout, fr. mâture.
- Mat*, stopień podoficerski w marynarce wojennej, odpowiadający *kapralowi* w armji lądowej, podoficer niższego stopnia. P. *Bosmat*.
- Matros* (u ludu nadmorskiego „matrosa“), *Majtek*; niższego stopnia marynarz, który musi odbyć praktykę zawodową. Wśród załogi statków kupieckich rozróżniać należy: *chłopców* cz. *roczniaków*, rozpoczynających naukę, *młodzieniaszków* cz. *podmatrosów* (nm. Jungmann, Leichtmatrose), którzy nabyli już pewnej biegłości w rzemiośle, wreszcie *matrosów skończonych* (nm. Vollmatrose), całkowicie zawodo-wo wyrobionych. Por. *Bosman*, *Bosmańczyk*, *Marszałek*, *Przednik*.

Mąka, woda, n. *wpaść w mąkę*.

Mekler, okrętowy: pośrednik w najmie statków.

Metnja, blask, bijący od powierzchni morza, zjawisko fosforescencji.

Mergać się, p. *Posiewać się*.

Mergot, p. *Posiewa*.

Miał, toż co *mielizna*.

Miczmen, pierwszy stopień oficerski, podporucznik okrętowy, ros. miczman, ang. midshipman.

Mielizna, p. *Blak*, *Hak*, *Rewa*.

Mieszać się, o wietrze: zmieniać kierunek, przeskakiwać, nm. mallen.

Milruta, reja dolna u środkowego masztu, nm. Mittelrute.

Mitrega, czas *stójki* statku towarowego ponad umowę, oddzielnie wynagradzany, nm. Ueberliegetage, ros. prostoj, fr. surestaries.

Mitrężne, *Stójkowe*, opłata za mitręgę cz. stójkę statku ponad umówiony czas, uiszczana szyprowi, nm. Liegegeld, ros. płata za prostoj.

Młodzieniaszek, p. *Matros*.

Molo, p. *Brekwater*.

Monitor, statek wojenny, opatrzone wieżą pancerną, o znacznym zanurzeniu, do obrony wybrzeży.

Montować, ustawiać (maszty), zawieszać (rudel), narządzać (śrubę), fr. monter. Przec. *Demontować*.

Morska góra, p. *Duna*.

Morski człowiek, *Morszczak*, marynarz, człowiek z morzem obyty, fr. homme de mer.

Morszczynna, p. *Norda*.

Morze, *otwarte* a. *pełne*, oddalone od brzegów, fr. pleine, haute mer, nm. hohe See. Fala na morzu, p. *Bujowisko*, *Dunuga*, *Głada*, *Prysk*, *Rolinga*, *Szeleja*. Głębokość morza, p. *Depka*, *Osuch*, *Rewa*, *Szor*, *Zator*, *Zielenica*.

Mostek kapitański, połatka cz. platforma z tarcie, umieszczona w poprzek burt parowca przed kominem i przeznaczona dla kapitana lub oficera służbowego i retmana, nm. Kommando-brücke. — *komunikacyjny, Przechódka*, kładka z tarcie na słupach, łącząca pobitki różnych nadbudówek na statku, nm. Verbindungsbrücke.

Motława, port, sztuką wykonany, właściwa wewnętrzna przystań dla statków w przeciwieństwie do *rejdy* cz. przystani zewnętrznej, ros. gawań, ang. harbour.

Motorowiec, statek motorowy, nm. Motorschiff.

Motorówka, łódź, motorem poruszana, opatrzona niekiedy również żaglami, nm. Motorboot.

Myszy, p. *Nozdrza*.

Myto, płaca załodze w gotowiznie, prócz utrzymania (strawnego), nm. Heuer, fr. gages.

N.

Nabierać, towar: nakładać na statek, ładować.

Nabierać się, Najmać się, wiosłować oburącz w kierunku ku sobie w stojącej postawie, nie opierając pojazdy ani o burtę łodzi, ani o grunt, np. przy dojeżdżaniu do brzegu.

Nabrzeże, Kaj, brzeg uregulowany i oskałowany do zawijania statków, nm. Kaje, fr. quai, ros. nabiereznaja.

Naburcie, p. *Dolban*.

Naczólek, p. *Głowica*.

Nadawać linę, in. *luzować, odkładać*, puszczać ją wolno, popuszczając; *n.* statek, posuwać, zwracać go.

Nadjechać, kraj: zbliżyć się do lądu na taką odległość, iż brzeg jest widoczny, nm. Land ansegeln.

Nadjezdny, o statku: nadpływający z przeciwnej strony, nm. Gegenkommer.

Nadmoście, okrętu: pomost górny, położony na samym wierzchu, nm. Oberdeck.

- Nadstawa*, przedłużenie czyli część nadłożona masztu, p. *Szpir*.
- Nadstawka*, *Falochron*, podwyższenie *relągu* cz. galeryjki statkowej, nm. Setzbord.
- Najadrzać* żagiel, p. *Jadrzyć*.
- Najechać*, o statku: wpaść sztabą a. rufą, nm. ansegeln.
- Najmać się*, p. *Nabierać się*.
- Nakładka*, p. *Ładuga*.
- Naktuz*, *Świetliczka*, szafka na busołę i światło, nm. Nachthaus, ros. naktouz, fr. habitacle.
- Napisowa tablica*, na rufie statku: cienka tarcica z oznaczeniem jego nazwy, nm. Namensbrett.
- Napławiać*, pławić w określonym kierunku, zwłaszcza do brzegu, np. uszkodzony statek ku przystani; — towary, sprowadzać je, dobywać z wody na ląd, nm. löschen, ros. wygrużat'.
- Napław*, 1. czynność napławiania towarów, np. pracować przy napławie; 2. miejsce napławiania, np. urządzić *napław*, nm. Löschplatz, ros. wygruzocznaja przistań.
- Nastrajać* żagiel, p. *Szpanować*.
- Nawa*, większy statek, korab, okręt, również *galera*; stosuje się szczególnie do statków wojennych, nm. Schiff, ros. sudno, ładja, fr. vaisseau, ang. ship.
- Nawalny*, o statku: głęboko nurzający się w wodzie. Przec. *Nośny*.
- Niosły*, p. *Nośny*.
- Norda*, *Morszczyzna*, *Siewierz*, strona północna cz. wiatr północny. Przec. *Zyda*.
- Nos*, ostrozakończony przód statku, ros. nos, nm. Nase.
- Nośno iść*, o statku: płynąć z małym zanurzeniem. P. *Nośny* 1.
- Nośny*, o statku: 1. a. *ponośny*, *niosły*, mało zagłębiający się w wodzie, a więc i lekko niosący, pojezdny. Przec. *Nawalny*. 2. sporo unoszący, bierny, pojemny, łac. capax. *Sila nośna*, p. *Unośna*.

Nozdrza, Myszy, otwory we wręgach, przez które woda ze statku sączy się do najgłębszej jego części (zyzy), otwory w pokładzie okrętu, przez które woda ścieka do pomp, nm. Nustergatten.

Nożnica, Fusbret, pomościłk szczebelkowany przenośny w rufie łodzi, na którym staje załoga. Por. *Plichta*.

Nurek, 1. morszczak, przybrany w *skafander* i pracujący pod wodą, ros. wodołaz, nm. Taucher, fr. plongeur; oddziały nurków istnieją przy marynarce wojennej. 2. O statku: p. *Nurkowaty*.

Nurkowaty, o przodzie statku: zanadto ponurzony, mało wyniesiony nad wodę, — *statek*, mający taką *sztabę*. Przec. *Wesoły*.

Nurt, pęd, prąd, kierunek wody płynącej, rwący strumień, ros. tieczenje, nm. Strom, fr. courant, por. *Bystrz i Wart*. 2. Wyrwa w ziemi, głęboka jama, stopniowo pod działaniem prądu powstała.

Nurtować, o wodzie: przedzierać się w głąb, czynić jamy, wyrwy, nm. wühlen.

Nurzać się, o statku: zagłębiać się w wodzie, grąznąć, fr. se plonger.

O.

Obalać, statek: ruszać go z miejsca, nadawać mu inny kierunek. — maszt, wyjmować i składać wzdłuż statku. — cz. *wyzwalać* linę, zrzucać, gdy się przy hólce o co zawadzi.

Obceje, p. *Talki*.

Obciągać linę, mocno wiązać, nm. festmachen, ros. kriepit'.

Obdzierdź, p. *Lika*.

Obertas, Obertka, obrócenie się statku rufą naprzód, ros. oturka.

Obertować, odwracać statek rufą naprzód, ros. oturiwat'sia.

Obitka, p. *Szycie*.

Objezdny strądowny, strażnik objazdowy na wybrzeżu morskim, nm. Strandwächter. P. *Strądzki*.

Obkładka, p. *Oszewka*.

Obpracanka, lina cienka, na małych statkach używana; przewleczona przez jednoszybowy blok, służy do unoszenia nieznacznych ciężarów, nm. Jolltau, fr. cartahu.

Obryw, toż co *spych*, urwisty brzeg.

Obsącać, statek: dobywać na ląd, aby pozbył wilgoci. — po jazdy, wydobywszy z wody, składać je wzdłuż, aby obeschły. Por. *Wylać* (pióra).

Obsiąkać, o statku: wynurzywszy się nazbyt z powodu niedostatku wody, utknąć, np. na mieliźnie albo skale. P. *Obsychać*.

Obstęp, *Obstępka*, statku: stanięcie załogi przy obu burtach w celu popchnięcia na wodzie w miałkiem miejscu, uniesienia w górę i t. p.

Obsychać, toż co *obsiąkać*, osiadać na piasku, nm. auf Grund geraten, fr. échouer, np. „statki w drodze *obeschły*“, por. *Strądownać*.

Obszewka, p. *Oszewka*.

Obsztachować, p. *Sztachować*.

Obsztak, zwrot statkiem przy lawirowaniu, ros. owersztag. — *iem iść*, o statku: nm. über Stag gehen, ros. itti owersztag.

Obsztyk, sposób zamknięcia liny, nm. Stich, fr. clef. „Wiązanie na —“ polega na takim umocowaniu końca liny, iżby przy wyprężaniu się trzymała mocniej. Por. *Półobsztyk*.

Obszycie, statku: p. *Obszywać i Szycie*. — żagla, p. *Lika*.

Obszywać, statek: objąć *wręgi* cz. *krzywki* statku tarcicami lub blachami z boków i z pod spodu.

Oburtować, p. *Burtować*.

Ociszać, okręt: płynąć pod stroną wiatrową okrętu, iżby wiatr pochwycić, nm. ein Schiff bekalmen.

Odbieg, p. *Cuma*.

- Odbieżalizna*, statek lub towar na morzu, przez załogę porzucony i falą miotany, nm. verlassenes Eigentum, ang. derelict.
- Odbieżany* (okręt), opuszczony przez załogę, nm. verlassen, fr. abandonné.
- Odbieżek*, p. *Cumka*.
- Odbijać*, od brzegu a. statku: oddalać się, nm. abstechen.
- Odbój*, skała nadbrzeżna, o którą łamie się fala; również i taka fala, fr. brisant, nm. Brecher.
- Odcumować*, statek: odwiązać od brzegu w przystani, fr. démarrer. Przec. *Ucumować*.
- Odkładać*, odbijać od brzegu, ruszać z przystani, ros. otwaliwat'. — linę, p. *Nadawać*.
- Odmęt*, *Odwój*, wir wodny gwałtowny i głęboki, silny kręt.
- Odpinać* żagle, odwiązywać od rej cz. łęcin, nm. abschlagen.
- Odpołny*, zewnętrzny, np. *klin* (*kliwer*).
- Odprawiać* czeladź, zwalniać, wypłacając należne myto i wydając stosowne świadectwo, nm. abmusteren.
- Odsadnie* wiosło (pojazdu), poruszane w *dulkach*, które wymaga odsadzania się całym korpusem, ros. raspasnoje wiosło.
- Odstawka* marynarzy, rozpuszczenie po skończonej *ryzie*, nm. Abmusterung.
- Odtaklować*, *Ogolić* statek: rozebrać z żagli i lin, nm. abtakeln, fr. dégréer.
- Odwadzać*, linę: odczepiać, zdejmować z jakiej zawady.
- Odwarować*, statek: odepchnąć od lądu, odsunąć od jakiej przeszkody.
- Odwarownik*, p. *Opaś*.
- Odwijać*, o statku: toż co *odbijać*. Przec. *Zawijać*.
- Odwój*, p. *Odmęt* i *Kręt*.
- Odziemek*, masztu: kłoda masztowa, dolna część, nm. Unter-mast, ros. osnowa.

Odziemny maszt, jednolity, bez szpiarów, nm. Pfahlmast, używany na parowcach.

Odziom, p. *Odziemek*.

Oflina, *Aplina*, (z nm. Jochleine), lina, do trzona rudłowego wiązana.

Oganiacz, p. *Fender*.

Ogolić, statek: p. *Odtaklować*.

Ogon, wierzch naspy piaszczystej (haku), z wody wyłoniiony albo wodą cokolwiek przykryty.

Okładać piasek, objeżdżać, okręzać.

Okładka, objazd, okrążenie.

Okno, p. *Luka*.

Oko, na okręcie: stanowisko czatownika, p. *Wygląd*; na linie: koniec jej, zawiązany w kształt pierścienia, aby np. szybko założyć statek o pal nadbrzeżny. *Wiatr w oko*, wiatr przeciwny, nie pozwalający statkowi posuwać się wprost, nm. konträrer Wind, ros. wstriechnyj wietier. *Jako w oko!* hasło na majtków, aby szli prosto przed się na wodę.

Okowa, *Okówka*, żelazne okucie wiosła, t. j. dolnej jego części (*pióra*) o dwóch wystających rogach (*wąsach*).

Okręt, wielki statek, do spławu towarów lub osób przeznaczony, żaglowy (zazwyczaj o 2—3 masztach) albo parowy; żaglowe miewają motory parowe lub inne. *O. wojenny*, parowy, służy do działań bojowych.

Okrętnik, żeglarz okrętowy, marynarz, flisak morski. P. *Bosman*, *Bosmańczyk*, *Marszałek*, *Matros*, *Przednik*.

Olinowanie, część *oporządzenia* statku, którą tworzy ogół lin i linek z klubami, służących do podtrzymania masztów oraz manipulacyj żaglowych, nm. Tauwerk, ros. osnastka.

Omasztowanie, część *oporządzenia* statku, którą tworzą maszty, szpiry, reje, gable, bukszpryty i inne drzewie nad pokładem, ros. obmacztowka, nm. Bemastung.

Omota, osnucie liny cienkim sznurem, nm. Takelung (eines Taues).

- Oparczać*, p. *Sztropować*.
- Opaś*, *Odwarownik*, mocna listwa drewniana, idąca wzdłuż burty statku i chroniąca ją od uszkodzeń, nm. Abweiser, fr. ceinture.
- Oplask*, p. *Strąd*.
- Oplawa* burty, część jej niezanurzona, wystająca nad wodą, nm. Freibord.
- Oplawne płyty*, blachy, pomiędzy wręgami dernemi pionowo umieszczone, powstrzymujące przelewanie się wody podczas zatoczki okrętu, nm. Waschplatten.
- Opona*, p. *Brezent*.
- Oporząd* statku, całkowite oporządzenie czyli *takiel*, t. j. maszty, żagle, liny, kotwie, rudel, pojazdy i t. p., fr. grément.
- Oporządzić* statek, p. *Otaklować*.
- Oporka*, poprzeczka w łodzi pomiędzy burtami, służąca do opierania nóg dla załogi przy *jeździe remami* cz. *ciągnięciu na pojazdy*.
- Orkan*, wielka nawałnica z wichurą, powstrzymująca zupełnie ruch statków na morzu.
- Osada*, załoga statku, złożona z kapitana lub jego zastępcy i różnego stopnia matrosów.
- Osadzać* statek załogą, przystawiać personel do obsługi, nm. bemannen. P. *Ekwipować*.
- Osadzka*, zbiórka załogi na pokładzie celem podjęcia wspólnej pracy lub odbycia ćwiczeń z bronią, ros. awrał.
- Ost*, strona wschodnia albo wiatr wschodni, *wschodowiec*.
- Ostojność*, *Stateczność*, statku: własność zachowania równowagi, nm. Stabilität, ros. ustojczywost'.
- Ostroga* statku wojennego, wyskok u dolnej części *sztaby*, kolcem metalowym opatrzony, ros. wodoriez, fr. éperon.
- Ostrów*, wyspa, wyniosły ląd, dokoła wodą otoczony. Por. *Grąd*.
- Ostrze lądu*, p. *Cypel*.

Osuch, łąd nowo utworzony wskutek ustąpienia morza, obeschły strąd, ławica piaskowa, z wody wyłoniona, fr. relais de la mer. Por. *Rewa*.

Oszewka, *Obkladka*, toż co *klamburta* u małych statków, nm. Dollbord.

Otaklować, *Oporządzić*, statek: zaopatrzyć we wszelkie porządki, zwłaszcza liny z blokami i łańcuchy oraz żagle.

Owral! hasło do *osadzki* wszystkich majtków na pokładzie, ang. over all! nm. überall! ros. awrał.

P.

Pachotek, *Poler*, słupek na pokładzie statku tuż u burty do wiązania lin, ros. kniecht, nm. Böller, Poller. P. *Artful*.

Paczyna, wiosło bez okucia, znacznej długości, do jazdy na głębokiej wodzie, fr. aviron. P. *Pojazda*.

Pak, smoła, używana do różnych robót okrętowych, a między innymi do zalewania *targanu* w szczelach statku, nm. Pech.

Pal, miejsce, skąd statek odbija lub dokąd przybija, przystań. „*Szyper* ruszył od *pala*“.

Paliszcze, p. *Sztakada*.

Palować, statek: wiązać w przystani albo przy brzegu w przepływie, p. *Cumować*.

Palasz, *Poprzecznicza*, *Szwerta*, skrzydło drewniane u boku statku płaskodennego, mające zapobiegać jego *kantowaniu* się cz. pochylaniu.

Pałuba koła parowcowego, p. *Tambor*.

Parapet, *Zastawidło*, lita poręcz, obiegająca pokład statku ponad *klamburtą*, plankowanie cz. szycie górne, nm. Verschanzung, ros. falszbort, fr. pavois.

Paropływ, *Parowiec*, statek parowy w odróżnieniu od *żaglowca* lub *motorowca*. P. bywają: osobowe, towarowe, rybackie, holownicze i t. p.

- Parówka*, łódź parowa, np. pasażerska albo dla załogi okrętów wojennych.
- Part* okrętowy, udział w przedsiębiorstwie okrętowym, nm. Schiffspart.
- Partownik*, współnik, współwłaściciel statku.
- Paruch*, płótno żaglowe, płachta, ros. parus(in).
- Pasik*, listwa, otaczająca wierzch burty statkowej cz. klamburte.
- Patent pomiarowy*, p. *Pomiarowy patent*.
- Patron*, kapitan statku, szyper, nm. i fr. patron.
- Pawilon*, toż co *bandera*.
- Pazur* kotwi, p. *Wqs*.
- Pchać*, *Pchanka*, p. *Szybować*, *Szybka*.
- Pendent*, lina, umocowana górnym końcem u topu masztu lub szpiru i unosząca bloki; również lina a. łańcuch do zawieszania śmig masztowych, gafl i t. p., nm. Hanger, Stander, ang. pendant.
- Pęto*, p. *Szorc*.
- Piach*, toż co mielizna.
- Pięta* masztu, spodek *kłody* masztowej, osadzony w *stępcie*, nm. Fuss des Mastes; — rudła, dolna podstawa steru.
- Pikieta*, *Stójka*, 1. okręt wojenny, stojący zdala od innych lub obserwujący nieprzyjaciela; 2. majtek na *wyglądzie*, — nm. Brandwache.
- Pilar*, *Stojan*, słup pionowy w wiązaniu statku, unoszący *bierma* cz. *bimy*, nm. Stütze, ros. pilers.
- Pilasy*, p. *Plichta*.
- Pilot*, p. *Retman*.
- Pilotaż*, *Pilotować*, p. *Retmanja*, *Retmanić*.
- Pinasa*, fr. i nm. pinasse, 1. statek długi, wąski i lekki, chodzący na żagiel i na pojazdy; 2. szalupa dla oficerów sztabowych.
- Pinka*, statek dwu- lub trzymasztowy, o *rufie* zaokrąglonej, pospolity na morzu Śródziemnym, fr. pinque, nm. Pinke.

Pióro, wiosła: dolna płaska część, w wodzie zanurzana, nm. Blatt, ros. łopast'. Por. *Laska*. Oznacza również całe wiosło cz. pojazdę, np. „Idź na *pióra!*“ komenda (bierz się do wiosel!). *Pióra do góry!* komenda, nm. Riemen hoch, ros. wiosła na waljok!

Planka, bal, wąska tarcica w budowie statku, nm. Planke. P. *Burtnica*.

Plankowanie, poszycie drewniane statku, nm. Beplankung. P. *Burtowanie*.

Plaża, p. *Strąd*.

Plichta, 1. przód statku, część pokładu ponad *sztabą*, pomościk przedni dla załogi; 2. a. *pilasy*, wspólna izba pod pokładem statku dla załogi i miejsce jej spania, ros. kubryk, orłop.

Plusk, steru: a. *łlat*, dolna część, która w wodzie chodzi, ros. piero rula, nm. Ruderblatt.

Płachta, wielkie płótno żaglowe, na maszcie zawieszane, ros. połotniszcze.

Płaski, o brzegu: niski, lekkospadzisty. Przec. *Ostry*.

Płaskość, p. *Strąd*.

Pław, *Pławidło*, spławek na wodzie.

Pławacz, żeglarz, nm. Segler, ang. sailor, fr. navigateur (stp. i kaszub. pławac = pływać).

Pławba, toż co żegluga, nm. Fahrt, ros. pławanje. P. przybrzeżna i zamorska.

Pławiczka, p. *Jolka*.

Płotem, o statku: w poprzek, bokiem, nm. dwars.

Płucisko, wielkie *pluto*.

Pluto, *Pływak*, przedmiot z materiału lekkiego, zazwyczaj z drzewa lub korka, unoszący się na powierzchni wody i połączony z kotwią, siecią rybacką i t. p., ros. popławok, fr. flotteur.

Pływadło, wszelki statek wodny, nm. Fahrzeug, fr. bâtiment.

Pływanka, p. *Ryza*.

- Pływany*, ustawiony na statku lub umocowany na kotwi wśród wody, ros. płowuczyj, fr. flottant.
- Pobiegi*, *Lubanki*, tarcice przy burtach statku do chodzenia dla załogi, nm. Laufbänke, Gangbord.
- Pobitka*, daszek nad kajutą lub inną wystawką na pokładzie statku, nm. Deck.
- Pobrzeżniak*, p. *Kaboter*.
- Pochodny*, toż co *chodny*, a więc szybki w biegu. *Pochodnie iść*, o statku: chyżo płynąć.
- Pochodowy mostek*, *Pochody*, przenośny pomost z tarcic, opatrzone zazwyczaj poręczą, do komunikacji z brzegiem, ros. schodni. P. *Pochód*.
- Pochód*, 1. bieg, płynienie statku; 2. a. *Treść*, kładka, tarcica przenośna do chodzenia na statku albo do komunikacji z brzegiem, ros. schodnia.
- Pociąg*, szereg statków towarowych (*kolej*), ciągnionych na linie holowniczej (*trosie*) przez parowiec, fr. équipe. Por. *Pojęcie*.
- Pociągać*, *Gibać*, kierować pojazdami, uderzać w wiosła: „p. ku lądowi, na wodę“.
- Pociągowy*, holowniczy, np. statek, lina.
- Poczta*, kolejne podawanie z rąk do rąk jakiego przedmiotu albo też powtarzanie hasła lub rozkazu.
- Podajna lina*, do umocowania statku w przystani a. innych celów, nm. Warptrosse, fr. grelin. P. *Łapanka*.
- Podbieg*, p. *Bum*.
- Podchorąży okrętowy*, p. *Aspirant marynarki*.
- Podciągacz*, p. *Fal*.
- Podhacze*, *Zapróg*, głęboka woda tuż pod mielizną (hakiem).
- Podholowywać*, statek: ciągnąć go na linie, nm. verholen.
- Podjazdka*, łódź podjezdna, mały statek podręczny, szkutka na kilku wiosłarzy, nm. Handboot.

- Podjezdny*, o statku: z dobrym *podjazdem*, t. j. załamanym ku górze przodem, a wskutek tego lekki w biegu, łatwy do po-wożenia, zgrabnej budowy. Przec. *Uwalowaty*.
- Podmoście*, dolny pomost okrętu, nm. Unterdeck.
- Podnarcie* i *Podnartko*, p. *Rewa* i *Rewka*.
- Podpaska*, p. *Halza* 1.
- Podpasywać* statek, owięzywać od spodu linami lub łańcu-chami.
- Podpinać*, żagle: przymocowywać do rej, gafel, sztuków, nm. unterschlagen.
- Podplusk*, p. *Szeleja*.
- Podpławiać*, *Podtapiać*, niezbyt głęboko w wodzie zanurzać, pod wodą podkładać.
- Podrumie*, dolna część *rumu* cz. *magazynu* okrętowego, nm. Unterraum, ros. niżnij trjum.
- Podrywać*, dobywać z wody, np. *kota*.
- Podszełka*, poszycie cz. burtowanie statku wewnętrzne, nm. Innenhaut, ros. wnutrenniaja obsziwka. Por. *Lic*.
- Podtapiać*, p. *Podpławiać*.
- Podwindek*, mała winda statkowa o wale poziomym, nm. Krüpelwinde, fr. petit treuil.
- Podzwon*, okres półgodzinny *warugi*, wybijany na pokładzie dzwonem, nm. Glas, fr. coups de cloche, ang. bells.
- Pojazda*, zdr. *pojazdka*, wiosło, *rema*. Długa — = *paczyna*. Części pojazdy, p. *Dalta*, *Laska*, *Pióro*, *Uchwyt*. „Ciągnąć na pojazdy“. „Siadaj na pojazdy!“ (komenda).
- Pojemność* statku, zdolność pomieszczenia w sobie, pakowność, wyrażana zazwyczaj w tonnach, nm. Ladefähigkeit, ros. jomkost'.
- Pojezdny*, o statku: posuwisty, lekko ślizgający się po wodzie, zawodny, np. *kuter*.
- Pojęcie*, transport z kilku pomniejszych statków, razem powiązanych. Por. *Pociąg*.
- Pojmo*, p. *Arkan*.

Poklat, Celt, opona płócienna, nad pokładem statku górą rozpi-
nana, dla ochrony od słońca lub deszczu, nm. Sonnenzelt,
ros. tient, fr. tente .

Pokład, stały pomost z bali lub blachy pomiędzy burtami stat-
ku, nm. Deck, ros. па́луба, diek.

Poler, p. *Pacholek*.

Polica, Półka, Burtownik, Fyś, krótka sztuka drzewa a. płyta
metalowa, dawana między *bierzma* dokoła otworu masztu a.
pompy celem wzmocnienia, nm. Fischung, fr. étambrai.

Polna lina, p. *Półka*.

Poła, Blat żagla, podłużna sztuka płótna, z jakich żagiel jest
zszyty, nm. Segelblatt.

Połatka, mostek, pomościk nieruchomy, wysoko umieszczony.

Południowiec, p. *Zyda*.

Pomagier, pomocnik, zwłaszcza rudlowego, zastępca sternika,
nm. Rudergänger.

Pomiarowy patent, urzędowe zaświadczenie o pojemności
statku, nm. Messbrief, fr. certificat de jaugeage.

Pomierca (okrętowy), urzędnik, upoważniony do określania
pojemności statku i jego siły unosnej, nm. Aichmeister,
fr. mesureur.

Fomierzać (okręt), oznaczać jego pojemność i siłę unosną, nm.
aichen, fr. mesurer, jauger.

Pomost, ścieł z tarcic a. płyt nieruchoma lub przenośna. —
sterniczny, p. *Mostek kapitański*. — *do chodzenia*, p. *Pochody*. —
przystaniowy, do którego zawijają statki, nm. Lan-
dungsbrücke.

Pomostnica, tarcica a. płyta pokładowa, nm. Decksplanke,
Decksplatte.

Pompować, wodę: ściągać z *zyzy* pompami, nm. pumpen.

Poprzecznica, p. *Pałasz*.

Porękawiczne, p. *Szybrowe*.

Porwa! komenda: Ruszaj do roboty! Dalej!

- Porywna* łódź, lekka, zwrotna, dobra „na porywki“.
- Porządki statkowe*, nm. Schiffsgeräte, p. *Oporząd*.
- Posiewać się, Mergać się*, o wodzie: kędzierzawić się, leciuteńko falować, migotać w słońcu, nm. kräuseln, ros. rjabit’.
- Posiewa, Posiewka, Mergot*, o wodzie: drobna fala, kędzierzawizna, drżący blask, nm. Kräuselung, ros. rjab’, fr. rides sur l’eau.
- Posmyczyz, Chyż*, szybki, posuwisty ruch statku a. wody.
- Posmyczny wiatr*, pomyślny, ros. poputnyj wietier.
- Poszycie*, p. *Szycie*.
- Pośladek, Pośledź* statku, tył, zad, p. *Rufa*.
- Pośledni*, tylny, zadni.
- Powalić*, statek: osadzić na piasku, ros. posadit’ na miel, fr. échouer.
- Powozic*, statek: pomykać na wodzie, zwłaszcza przy pomocy wiosel.
- Powoźnik*, wiosłarz.
- Powoźny*, o statku: wiosłowy, ros. griebnoje sudno, nm. Ruder-schiff; o wietrze: wnoszący w pożądanym kierunku, pomyślny, *posmyczny*, nm. Fahrwind, fr. traversier.
- Półka, Polna lna*, p. *Hółka 2*.
- Półduneta*, konstrukcja, wznosząca się kilka stóp nad tylną częścią górnego pomostu i sięgająca od burty do burty, nm. erhöhtes Quarterdeck, fr. demi - dunette.
- Półka*, p. *Polica*.
- Półobsztyk*, węzeł marynarski, nm. Halbstich, fr. demi-clef.
- Półwiatr*, wiatr, dmący wpoprzek drogi statku pod kątem prostym, nm. Halber Wind, ros. gałfwind.
- Prądówka, Maszyna prądowa*, ustawiana na statkach, służy do oczyszczania nurtu spławnego z *prądów*, t. j. zawałów drzewnych, nm. Stockwinder, ros. karczepodjomnica.
- Prokop*, imię, przywiązane do kierowników statków.

Prom, statek pomocniczy w postaci *galara* rzecznoego, używany do dowozu towaru na skutę morską; chodzi on tylko na miałkiej wodzie, popychany bosakami, i pełni taką samą rolę, jak *burdynka* przy okręcie.

Proporzec statkowy, p. *Bandera*.

Protest morski, poparte przysięgą zeznanie załogi statku co do wypadków, zaszłych podczas pływanki, w celu uniknienia odpowiedzialności za uszkodzenia, nm. *Seeprotest*, fr. *protêt de mer*.

Próg, brzeg mielizny tuż przy głębi, zwłaszcza raptowny spadek brzegu (strądu), odgraniczający obszar wód morza.

Pryka, 1. wystający róg w okowie żelaznej wiosła; 2. p. *Sztandarek*.

Prysk, silne bicie bałwanów o brzeg lub mielizny, *wranie* morza, *zwara*, kipiel, nm. *Brandung*, ros. *priboj*. Por. *Szor 2* i *Zwrotka*.

Pryszczeń, o wodzie: uderzać z łoskotem, bić z szumem, walić z hukiem, *wrać*.

Pryż, statek zdobyczny, nm. *Prise*.

Przebieg, p. *Depka*.

Przeczak, *Przecznik*, *Przeczny* wiatr, z boku wiejący, nm. *Querwind*.

Przednik, starszy matros na statku, zwłaszcza wiosłowym, ros. *zagriebnoj*, nm. *Vormann*.

Przedporcie, *Awanport*, port zewnętrzny.

Przedstewie, p. *Stewa*.

Przekładać towar, przeładowywać. — pojazdę, p. *Przekładać się*.

Przekładać się, przenosić pojazdę na drugą stronę statku w celu wiosłowania. „Przełóż się!“ komenda.

Przelewa, *Falorzut*, gwałtowna fala, odbijana od burty, sztaby lub rufy statku i wdzierająca się na pokład, nm. *Sturzsee*, fr. *coup de mer*.

Przelaz, otwór na wylot w *połatce marsowej* do przesuwania się ludzi, nm. Soldatenloch, fr. trou du chat, ros. sobaczja dyra.

Przesmyk (nurtu), wążki farwater, p. *Depka*.

Przewodnie światło, wskazuje farwater albo wjazd do portu, nm. Leitfeuer.

Przewrotnik, na mniejszych statkach: *bukszpryt*, nie oparty w *stępcę*, tylko umocowany linami, nm. Auslieger.

Przód, przednia część statku, *sztaba*. Przec. *Pośledź*, *Rufa*.

Przybór, p. *Wzwodek*.

Przybrany, matros, nie należący do stałej załogi statku.

Przymorze, pas nadmorski lądu, nm. Strandgegend. P. *Za-brzeg*.

Przymostki, mięzsze bale a. szyny stalowe zzewnątrz burt statkowych w górze, będące podstawą dla *putków*, nm. Rüste. P. *Putki 2*.

Przypinać żagiel, zakładać, nm. beschlagen. Przec. *Odpinać*.

Przypławek, *Byta*, wszystko, co fala na strąd wyrzuci czyli *przyplawi*, mianowicie potrzaski okrętu i inne przedmioty, na morzu odbieżane, tudzież nie pochodzące z rozbicia, nm. Strandgut, Seeauswurf, fr. épaves, ang. wreck. Por. *Wrak*.

Przypływ, przybór wody morskiej na wybrzeżu, który wraz z opadaniem jej (*odpływem*) powtarza się regularnie po dwakroć w ciągu 25 godzin, nm. Ebbe und Flut, ros. priliv i otliv, fr. flux et reflux.

Przystaniowy, dozorca przystani.

Przystań, *Przystępa*, miejsce przybijania i odbijania statków. P. *Bugaj*, *Moława*, *Rejda*.

Przyspieszne, opłata, uiszczana przez kapitana statku lub armatora do rąk wyprawcy, bądź odbiorcy towaru za szybszy nad umowę naładunek lub wyładunek, nm. Beförderungsgeld, ang. despatch - money.

Przytknąć, o statku: dotknąć gruntu, innego statku a. przedmiotu, bez poważnego uszkodzenia, nm. berühren, fr. toucher.

Przywodzić, statek: sprowadzać do brzegu albo zatrzymywać na kotwi wśród wody.

Przywódka, czynność *przywodzenia* statku.

Puszcząć, statek: ruszać nim na wodę, odbijać z przystani. „Puszczaj!” komenda, nm. „Los!”

Putki, (= ów), 1. *pacholki* pionowe na statku do umocowywania liny a. łańcucha od kotwi, nm. Betinge, ros. bitiengi; 2. okucia żelazne u burt statku a. dokoła masztów, do których wiążą *wanty* i *barduny*, nm. Püttings. Por. *Przymostki*.

Pych, *Szyb*, popychanie statku na miąłkiej wodzie, sięgając wiosłem gruntu. „Jechać na *pych*”, przec. „Jechać na *ru*”.

Pyk, p. *Wypórka*.

Pytka, p. *Sztrop*.

Pytkować, p. *Spytkować*.

R.

Rabanty, *Refbanty*, sznury, którymi przywiązują żagiel z boku do masztu.

Rafa, *Rafina*, głaz podwodny, skała; warstwa kamieni, zaścierająca dno w miejscu miąłkiem, nm. Riff, ros. rif. Por. *Grzępa* i *Rezwa*.

Rafiasty, o dnie: usiany kamieniami.

Raki, p. *Korale*.

Rampart, laweta działa okrętowego, podstawa, na której spoczywa, nm. Rapert, fr. rempart.

Ratownik, człowiek lub statek, niosący pomoc ugrzęzłemu na morzu okrętowi, nm. Berger. Por. *Dobywać*.

Rączka (pojazdu), p. *Uchwyt*.

Refa, żagla: część, która służy do zmniejszania jego powierzchni przy wzmagającym się wietrze, nm. Reef, ros. rif, fr. ris.

Refiny, p. *Stuziny*.

Refować, zmniejszać powierzchnię żagla przy wzmagającym się wietrze, nm. reefen, ros. rific'.

Regulamin jazdy, przepisy o mijaniu się statków na wodach dla zapobieżenia starciom, nm. Strassenordnung. — *strądowniczy*, przepisy postępowania względem zastrądownych okrętów oraz ich załóg, nm. Strandungsordnung.

Reja, *Łęcina*, okrągła sztuka drzewa, zawieszana poziomo przed masztem, do dźwigania i rozpinania żagli. Zależnie od punktu, gdzie jest umieszczona, zowie się: fokreja, grotreja, krajcreja, grotbramreja, krajcbramreja i t. p., nm. Raa, fr. vergue, ang. yard.

Rejda, *Kotwiowisko*, kanał portowy albo wogóle miejsce na otwartem morzu, mniejwięcej osłonięte, w pobliżu osady nadbrzeżnej, gdzie stają okręty, nm. Reede, ros. rejd, fr. rade, ang. road.

Rejda! komenda, p. *Rejdować*.

Rejdować, kotew: zapuszczać w grunt, przec. *wyrejdować*; o statku: stawać na kotwicy, fr. mouiller. *Złoż. Zarejdować (się)*.

Rejka, mała *reja*. Na mniejszych statkach: *rejka górna*, *wypórka*, *pyk*, jestto drążek, wypierający żagiel u góry, zaś *rejka dolna*, *podbieg*, *bum*, — takiż drążek u dołu.

Rejować żagiel: osadzać na rei, nm. anschlagen, fr. enverguer.

Rejowy, o maszcie: opatrzone poprzecznymi sztukami drzewa (*rejami*) do zawieszania skrzydeł płóciennych w przeciwieństwie do *gaflowego*.

Reląg, galeryjka okrętowa, wierzch parapetu cz. poręczy, obiegającej dokoła burtę lub mars, nm. Reeling, ang. railing.

Relewacja, kierunek lub położenie przedmiotu, określone za pomocą kompasu, nm. Peilung, ros. piejling, fr. relèvement. — *krzyżowa*, oznaczenie stanowiska okrętu z dwóch relewacyj, przecinających się pod prostym o ile możności kątem, nm. Kreuzpeilung, ros. krejpiejling, fr. relèvements croisés.

Relewować, brać relewację przedmiotu, nm. peilen, ros. piejlin-gowat', fr. relever.

Rema, nm. Riemen, fr. rame, p. *Pojazda*.

Remka, mniejsze wiosło do jazdy na morzu, p. *Pojazdka*.

Remkować, robić *remką* przy jeździe małym statkiem, wiosło-wać na głębi, nm. riemen. P. *Rumać*.

Ren, toż co *fokmaszt*, cz. *maszt*, prosto ustawiony w przodzie (na zagłówku statku), nm. Fockmast, ros. fokmaczta, fr. mât de misaine, ang. fore - mast.

Repetjerowy okręt, powtarzający majaki (sygnały) okrętu ad-miralskiego, ros. repieticznyj korabl.

Retman, *Pilot*, przewodnik w spławie, żeglarz, obeznany z *far-waterem* i obejmujący kierownictwo okrętu w zastępstwie kapitana, nm. Lotse, ros. łocman, fr. pilot. Wśród retma-nów rozróżniać należy portowych, kanałowych i t. p. Podle-gają oni rozkazom osobnego dowódcy (nm. Lotsenkomman-deur).

Retmanić, *Pilotować*, statek: wprowadzać do portu, motławy okrętowej, nm. einlotsen, fr. piloter.

Retmanja, *Pilotaż*, nauka o właściwościach żeglarskich morza, a więc: głębokości, prądach, rafach, przypływach i t. p., nm. Lotsenkunde, Lotsenwesen, ros. łocja, fr. pilotage.

Retmański, *Pilocki*, np. statek, nm. Lotsenschiff, ros. łocman-skoje sudno, fr. bateau pilote.

Retmańskie, *Retmańszczyzna*, należność retmana a. pilota za prowadzenie okrętu, nm. Lotsengeld, fr. pilotage.

Rewa, *Hak*, *Podnarcie*, ławica piaskowa w morzu, zazwyczaj wodą przykryta. W naszym Bałtyku są trzy równoległe *re-wy*: *Sucha*, *Osuch* i *Rewa Szorowa*, za którą jest już *szor* cz. głębia do jazdy wielkimi statkami.

Rewka, *Haczyna*, *Podnartko*, mała *rewa* cz. ławica piaskowa.

Rękaw żagla, in. *cypel*, róg żagla.

Roboczy, p. *Biegowy*.

Rocznik, p. *Chłopiec okrętowy*.

Rogal, róg, kant statku.

Roić, o morzu: p. *Ruszać się*.

Royal, górny *bramzagiół*, z ang. royal (sail). — reja, — szpir i t. p. = górna bramreja, górny bramszpir i t. p., nm. Royal = Oberbram.

Rojek, wir, odmęt.

Rolinga, *Ruchawa*, *Toczenica*, bieg wielkich fal, jednej za drugą, rozbijających się na mieliźnie, nie wywołany wiatrem, nm. Rallung, Roller, fr. rollers.

Rolinżka, *Ruchawka*, mniejsza fala, bez wiatru, silniejsza wszakże od głady, p. *Bujowisko*.

Rotmistrz wodny, p. *Komandor*.

Rozjazdowy, do *rozjazdu* cz. wywożenia z czółna używany, np. lina, ros. zawoznyj.

Rozjeżdżać, ciągnąć z czółna, wywozić na łodzi, np. kotew, nm. ausfahren, ros. zawozit'.

Rozpuszczać, załogę: wypłacać jej *myto* i zwalniać, nm. ab-danken, abmustern. P. *Odprawiać*.

Rozwijac żagle, rozpinać je na masztach i rejach; odpływać (o statku), fr. appareiller.

Róża kompasowa, figura kolistą, naklejana na tarczę kompasową, z oznaczeniem stron świata i podziałką, nm. Windrose, fr. rose des vents.

Ru! komenda na wiosłarzy. — *bakier*, — *sztymbork!* wiosłuj przy lewej a. prawej burcie. *Jechać na ru*, zanurzając wiosła bez opierania o grunt, przec. *J. na pych*.

Ruchawa, p. *Dunuga* i *Rolinga*.

Ruchawka, p. *Rolinżka*.

Rudel, p. *Ster*.

Rudlowy, matros, obsługujący rudel, p. *Sternik*.

Rufa, tylna część statku, *pośledź*, *zajdy*, nm. Heck, ros. korma, fr. poupe. Przec. *Sztaba*.

Rufnica, belka poprzeczna w *rufie* statku, która ją dzieli na część górną i dolną, nm. Heckbalken.

Rufnik, Zajdowy, matros, zajmujący stanowisko w rufie cz. zajdach statku.

Rufny, od rufy, np. ster.

Rum, 1. *Magazyn*, przedział towarowy w kadłubie statku, nm. Schiffsraum, ros. trium; 2. (wody), wart, nurt.

Rumać, poruszać pojazdą na głębi, nm. riemen, fr. ramer. P. *Jechać i Remkować*.

Rumanka, jazda na głębi przy pomocy wiosł. Por. *Szybka*.

Ruszać się, Roić, o morzu: burzyć się, kotłować, piętrzyć się.

Ruśla, Siodelko, na klamburcie statku: okrągłe wcięcie, w którym chodzą pojazdy, nm. Runzel.

Ruta, kierunek drogi statku, kurs, fr. route.

Ryc, o statku: wbijać się ostrą krawędzią albo nosem, np. w ład.

Ryg, p. *Takielaż*.

Ryngować, Korcować, linę: zwiąć w krąg, układać o pewnym stałym promieniu, ros. układywat' w buchtu.

Ryza, droga, jaką ma przebyć statek, *pływanka*, nm. Reise, ros. rejs.

Ryzburta, wierzchni bal na burcie statku, wiążący dokoła pokład, nm. Riesbord, ros. watterwejs.

Ryzować, odbywać ryzy, t. j. wozić towar wodą.

Rzeka, w Bałtyku: głęboka przestrzeń wód terytorjalnych, zawarta między *osuchem* a *rewą szorową*, zupełnie przydatna do pławby.

Rzeszot, p. *Gratyna*.

Rzygawiec, Rzygawy piasek, ruchomy, unoszony wskutek zmiennych prądów z miejsca na miejsce, nm. Triebssand, ros. pływun.

S.

Salutować, witać przejeżdżający statek lub znakomitą osobę przez wystrzały działowe, pochylanie bander a strychowanie żagli, wreszcie wiwatami (okrzykami hura!).

Samborza, p. *Kapitanka*.

Sącz, p. *Lek*.

Schronka, mała zatoczka lub zakłębienie brzegu dla postoju statków, nm. Schlupfhafen, fr. accul.

Sektans, przyrząd astronomiczny do mierzenia wysokości słońca nad poziomem i określania tą drogą położenia okrętu, nm. Sextant.

Serbat, statek pomniejszy do jazdy przybrzeżnej, dawniej przy okrętach prowadzony i w działka ubrajany, nm. Scheerboot, — pierwowzór *kanonierki*.

Siadanka, ławka w łodzi do siedzenia dla załogi lub pasażerów, nm. Bank, ros. banka. — *sternicza*, *Dornik*, siedzenie w rufie łodzi dla rudlowego. — *bosmańska*, deszczułka, na sztopach zawieszana, na którą siada majtek, by po wyhyśowaniu pracować w górze przy stroju linowym, nm. Bootsmannsstuhl, fr. chaise de gabier.

Siewierz, p. *Norda*.

Siodelko, do jazdy: p. *Ruśła*.

Skafander, nieprześlakliwe odzienie nurka z hełmem, od którego biegnie wąż do pompy, wtlaczającej powietrze, fr. scaphandre, ros. wodołaznyj aparat.

Skantować (się), p. *Kantować (się)*.

Składać, do łądu: przec, kierować. — sterem, obracać.

Składać się, kierować się (np. ze skutą do kraju), również ustawiać statek, np. „składać się bokiem“ = stawać burtą wzdłuż brzegu lub innego statku; 2. o wodzie: wzdymać się, szeroką falą przybijać, por. *Dokładać*.

Skóra, toż co *poszycie* cz. obitka statku, nm. Haut, ang. skin.

Skręt wody, p. *Wir*.

Skrzydło (płócienne), p. *Żagiel*.

Skrzynia sterowa, rodzaj skrzyni albo rura, obejmująca górną część, nm. Ruderkoker, ros. rudierpis.

Skrzynkować, dawać podstawę z tarcic celem unieruchomienia, podburtowywać, np. maszt, nm. fischen, ros. opaŭbliwat'.

Słupiec steru, główna część, zwrócona ku rufie statku, nm. Ruderposten, ros. rudierpost.

Smuga, wąski szlak do jazdy statkiem, nm. Fahrrinne.

Snadki, miałki, płytki.

Snadzizna, mielizna, płycizna.

Snaść, ogół przyborów, nm. Geschirr, ang. tackle, np. — *kotwiowa*, nm. Ankergeschirr, komplet kotwic z linami, łańcuchami i blokami. Por. *Oporząd*.

Sonda, 1. *Grzęzło*, *Ołowianka*, przyrząd w postaci stożkowatej bryły ołowiu do badania głębokości wody, nm. Lot, Senklei, ros. лот, fr. plomb de sonde; 2. *Zgłębnik*, lekki żelazny drążek, spuszczaany rurą w głąb statku na linie, w celu oznaczenia ilości znajdującej się tam wody, nm. Peilstock, fr. barre de sonde.

Sondować, mierzyć głębokość wody odpowiednim przyrządem, nm. loten, ros. лотит', fr. sonder.

Sondowy, matros, zatrudniony przy sondzie, nm. Lotgänger.

Spacerowy statek, przeznaczony li do wycieczek, nm. Vergnügungsschiff, ros. uwiesielitelielnoje sudno, fr. bateau de plaisance.

Spinak, p. *Basztak* 1.

Splaw, 1. przewóz wodą, zwłaszcza towarów, fr. voiture par eau; 2. większy *plywak*.

Splawek, p. *Pluto* i *Buja*.

Splawie, 1. drzewo, zbite do splawu, płyt, tratwa; 2. *plywak*, *pław* na wodzie .

Splawnik, przewożący wodą towary, fr. voiturier par eau.

Splyw, miejsce, gdzie się styka powierzchnia wody ze spodem statku, fr. flottaison. *Kresa splywu*, p. *Waterlinja*.

Splywalność, zdolność ciała unoszenia się na powierzchni wody, ros. пловучест', nm. Schwimmfähigkeit.

Spor, p. *Stępka*.

- Spuszcząć*, wodą: splewiał, prowadzić. — z warsztatu statek, staczać na wodę, gdzie się go wykańcza i oporządza, nm. vom Stapel laufen lassen, p. *Stapel*.
- Spych*, *Wiszar*, *Obryw*, urwisty, wydarty spodem brzeg ziemny albo skalisty, ostry strąd, cięty łąd, fr. falaise, ang. cliff. Por. *Strąd*.
- Spytkować*, *Pytkować*, powrozem związywać, mocno okręcać liną konopną lub drucianą albo też łańcuchem, nm. zurren.
- Spytkowanie*, *Pytkowanie*, krótka lina, służąca do przymocowania przedmiotu, np. kotwi, łodzi i t. p., nm. Zurring, Lashung, fr. aiguillette, amarre, saisine. = *cumówka*, nm. Mausing, fr. aiguilletage. P. *Ujma*.
- Stach*, p. *Sztak*.
- Stancja*, p. *Biesiadnia*.
- Stapel*, *Warsztat skutniczy*, miejsce budowy statków z odpowiednimi urządzeniami, nm. Stapel, ros. stapiel, p. *Binduga*.
- Steber*, p. *Masztodrag*.
- Stek*, p. *Zyza*.
- Ster*, *Rudel*, *Wojo*, przyrząd w rufie statku, służący do nadawania mu kierunku; bywa ręczny i mechaniczny, nm. Ruder, ros. rul, fr. gouvernail. Części składowe, p. *Głowa*, *Hamulec*, *Skrzynia*, *Plusk*.
- Sterbuda*, toż co *jata sternicza*, nm. Steuerhaus.
- Sternik*, *Rudlowy*, doświadczony matros albo starszy nadzorca, obsługujący rudel statkowy, nm. Rudermann, Bootssteuerer, ros. rulewoj.
- Sterować*, kierować statkiem przy pomocy rudla, nm. steuern, ros. prawit' ruliom.
- Stewa*, *Sztaba*, zagięta ku górze łukowata sztuka drzewa a szyna żelazna, stanowiąca przedłużenie *kilu* i połączona z nim *zabtką*, nm. Steven, ros. sztiwień. Przednia stewa = *przedstewie*, nm. Vorstevan; zadnia, poślednia, zasobna s. = *zastewie*, nm. Achter-, Hinterstevan.

Stępka, Szpur (Spor), otwór w dnie statku do utwierdzenia masztu, nm. Spur, ros. stieps, gniezdo, fr. emplanture.

Stiuart, p. *Szafarz*.

Stocznia, p. *Heląg*.

Stojaczek, p. *Sztandarek*.

Stojan, p. *Pilar*.

Stolec masztowy, p. *Ława*.

Stopować, hamować, zatrzymywać. *Stop!* komenda: stój!

Stójka, 1. stanie bezczynne statku na wodzie, np. dni *stójki*, nm. Liegetage (przed nakładką lub wykładką towaru, za które nic się nie należy); 2. p. *Pikieta*.

Stójkowe, p. *Mitrzężne*.

Strawne, pieniądze na żywność dla załogi, nm. Unterhaltungskosten. Por. *Myto*.

Straż brzegowa, powołana jużto do pilnowania nadmorza przeciwko nieprzyjaciółom lub przemytnikom, jużto do dozoru latarni, majaków i t. p., nm. Küstenwache, fr. garde-côtes. *Straż na statku*, p. *Waruga* i *Wygląd*.

Strażniczy statek, okręt wojenny, pełniący służbę policyjną w porcie, nm. Wachtschiff, fr. stationnaire.

Strażniczy, Strażnik a. *Strzegacz morski*, dawny partyzant wodny, który na swym podjezdny statku napadał na transporty nieprzyjacielskie, nm. Auslieger, łac. speculator.

Strąd, brzeg morski, zwłaszcza płaski i piaszczysty, otwarte nadmorze, falą opłókiwane, nm. Strand, ros. wzmorje, fr. plage, ang. beach, wł. lido. Brzeg taki zwie się jeszcze: *gołobrzeg, plaża, oplask, płaskość*. *Ostry strąd*, p. *Spych*.

Strądować, 1. *Obsychać* na morzu, osiadać na piasku, więznąć na mieliźnie; 2. wysiadać na strąd, lądować.

Strądownik, marynarz, którego statek *zastrądowniał*.

Strądowny, brzegowy, z nadmorza. *Soltys* —, oficjalista policji brzegowej, obowiązany czuwać nad *przyplawkami* i rozbitkami.

Strądownka, zastrądownianie, *obeschnięcie* statku na morzu, nm. Strandung, fr. échouement.

Strądzki, urzędnik policji brzegowej, przełożony nad *sottysami*, nm. Strandhauptmann, Strandvogt, fr. inspecteur des côtes.

Stroić statek: p. *Taklować*. — *liny* statkowe a. *żagle*, napinać do jazdy.

Strój statku: p. *Takielaż*.

Stróża, *Strzega*, stróżowanie statku lub towaru, miejsce stróżowane.

Stróżne, opłata za stróżowanie.

Strych, 1. u kompasu: $\frac{1}{32}$ część *róży wiatrów*, nm. Strich, ros. rumb. 2. wody: poziom, nm. Wasserspiegel, ros. uriez wody, fr. niveau de la mer. *Strychem wody*, prawie równo z poziomem morza, fr. à fleur d'eau (np. o skale).

Strychować, żagiel: spuszczać, nm. streichen, ros. podbirat'; *wiosłem*, p. *Zabystrzać*.

Stryj, wiatr na wodzie.

Strzała, *Wypora*, sztuka drzewa, wsparta prostopadle do boku statku o nabrzeże, nm. Abhalter.

Strzałować, wysuwać w bok a. do góry, np. *wystrzałować bramszpiry*.

Strzega, p. *Stróża*.

Strzegacz morski, p. *Strażnik*.

Strzelnica, wysuwnica w burcie okrętowej na wylot działa.

Strzemiona, cienkie sznury wpoprzek *want*, nadające im formę drabinek i służące za szczeble do pięcia się w górę, nm. Webeleinen, ros. wyblienki.

Strzosa, 1. toż co *Cuma*; 2. p. *Oflina*.

Strzosować, toż co *cumować*.

Stuziny, *Refiny*, krótkie sznury, rzędami umocowane i mające różne przeznaczenie; na żaglu służą do zmniejszania jego powierzchni, nm. Reefhendel, Reffseisings, ros. sejingi.

Suchy, nad wodą wznoszący się (np. piasek) a. mało co wodą przykryty, mialki (np. kąt).

Suka, kołek drewniany a. żelazny w kształcie rogala lub dwóch rogów, przybity do burt, pobitki a. pokładu, na którym liny statkowe wiążą, nm. Belegklampe.

Sur, p. *Szor*.

Surek, p. *Kilwater*.

Susza, ład, ziemia twarda; naspa piaszczysta przy brzegu.

Sworzeń, *Zworzeń*, *Dunal*, sterowy: oś żelazna, trzpień, na którym rudel chodzi, nm. Ruderschaft.

Sygnal, *Majak*, jakikolwiek znak porozumiewawczy na pewnej odległości między okrętami albo okrętem a lądem: s. *dźwiękowy*, *flagowy* i t. p. — *ratunkowy* a. *alarmowy*, nm. Not-signal, fr. signal de détresse, gdy statek znajduje się w niebezpieczeństwie.

Sygnalownia, p. *Wytycznia*.

Sygnalówka, latarnia, umieszczana w odpowiednich punktach na statkach o zmroku lub podczas mgły dla oświetlenia toru i uniknięcia starć z innymi statkami, nm. Signallaterne.

Syrena, gwizdawka alarmowa o niskim lub ostrym tonie, fr. sirène. — *pływana*, p. *Gwiździel*.

Szafarnia, magazyn różnych zasobów okrętowych, nm. Vorratskammer, fr. magasin.

Szafarz, zawiadowca gospodarstwa na statku, dyspozytor okrętowy, zwany z angielska *stiuartem* (steward).

Szalanda, wielki statek płaskodenny w rodzaju *galara*, do przewózki towarów okrętowych w kanałach i zatokach używany, nm. Prahm, fr. chaland, ang. barge. Por. *Burdynka*, *Prom* i *Lichtun*.

Szalupa, łódź mocnej budowy, *kilem* opatrzona, żaglowa lub wiosłowa, do obsługi większych statków; zawieszana bywa w drodze ponad burtą, ros. szliupka. — *kanonierska*, mniejsza łódź, w działa uzbrojona.

Szarpak, narzędzie skutnicze do wrywania *targanu*.

Szaruga, *szarugowy wiatr*, wicher na wodzie, zrywający się chwilami z większą siłą, silny wiatr niejednostajny, ros. szkwał. Por. *Szturm*.

Szeleja (*szelंगा*), *Podplusk*, *Dokład wody*, lekka fala, opiókująca strąd; kraj wybrzeża, taką falą zalewany, nm. Schaling. *Szercajg*, p. *Talki*.

Szerować, liny: przewlekać je przez bloki, nm. scheeren.

Szery, p. *Gary*.

Szkuta, 1. toż co *berlinka*; 2. rodzimy statek spławny morski, o 1 lub 2 masztach i sile unoszącej do 100 tonn, okręci niekryty, z drzewa budowany; służy głównie do transportów pobrzeżnych na Małym morzu, nm. Schute. Rodzaje skut: kamieniarka, węglarka i t. p.

Szkutnik, 1. właściciel skutury cz. marynarz (okrętnik), „cho-dzący“ na niej, nm. Schutenfahrer; 2. cieśla okrętowy, nm. Schiffbauer.

Szlamować, p. *Bagrować*.

Szlamownik, p. *Bagier*.

Szłag, na maszcie: sztuki drzewa podłużne i poprzeczne, łączące *top* ze *szpirem*, dolne wiązanie części składowych masztu, nm. i ros. saling, fr. élongis. Por. *Ezeloch*.

Szmaga, nm. Schmack, p. *Lugier*.

Szoner, statek kryty, o 2 lub 3 masztach zazwyczaj *rejowych*, nm. Schuner, ros. szkuner, fr. goélette.

Szopnik, toż co *sternik*.

Szor, 1. głęboka przestrzeń wód na morzu, w znacznem oddaleniu od brzegu, odznaczająca się ciemną barwą, *wart*, *ton*, — normalnie bywa tam około 25 m. głębokości, ros. struja; 2. prawie toż co *prysk*, silne bicie fali o urwisty lub skalisty brzeg, ros. priboj.

Szorc, *Pęto*, krótkie wiązadło do opasywania przedmiotu, aby go umocować, nm. Stert, np. „szorc hamakowy“.

- Szorować*, 1. o wodzie: rwać, gwałtownie pędzić; 2. o statku: silnie dotykać gruntu, orać spodem, nm. gründen, fr. labourer le fond.
- Szpanować, Nastrajać* żagiel, napinać cz. przyciągać pod wiatr, nm. anspannen.
- Szpantał*, p. *Sztak*.
- Szpardek*, lekki pomost na słupkach, wznoszący się nad górnym pokładem okrętu, ros. spardiek, fr. spardeck.
- Szparun, szparunek*, szczel cz. styka podłużna między burtyłami statku, którą się *dychtuje*, aby woda nie przesiąkała do środka, nm. Naht.
- Szpic*, ostry *nos* czyli śpiczasta *sztaba* statku, zwłaszcza małego.
- Szpicować*, łączyć bez sypla końce dwóch lin, splatać je w jedną całość, nm. splissen, ros. spleśniwat', fr. épisser.
- Szpicunek*, splot dwóch lin w jedną, nm. Splissung, ros. sple sień, fr. épissure.
- Szpil*, część wierzchołkowa masztu, nm. Spiel.
- Szpir*, 1. przedłużenie masztu, nm. Stenge, ros. stieńga. P. *Maszt*. 2. wogóle każdy obłak, podatny na omasztowanie, jakoto: reję, szpryt, gafłę i t. p.
- Szprachrura*, p. *Tuba*.
- Szprys, Dziadek*, maszcik pionowy pomocniczy, nm. Beilieger.
- Szpryt, Wypierak*, część masztowizny, mianowicie obła sztuka drzewa, umieszczona ukośnie do stebra (słupa masztowego) i służąca do rozpinania żagla, nm. Spriet.
- Szpuntować, Klepkować*, statek: naprawiać jego spód, fr. caréner, nm. kielholen, ros. kilewat'.
- Szpygata*, otwór w pokładzie statku u burty do ścieku wody, nm. Speigat, ros. szpigat, fr. dalot.
- Szpył*, nm. Spill, p. *Kołowrót*.
- Szpyrk, Brona*, ogon naspy piaszczystej, ostry a długi cypel, zagradzający statkom wjazd do zatonia, nm. Stert.
- Szron*, cienka kra, nm. Treibeis, fr. glace flottante.

- Szryk*, drąg, pal, w grunt zapuszczany, do zatrzymywania pływającego statku, nm. Törnpfahl.
- Szrykówka*, lina do wstrzymywania biegu statku, manewrującego w porcie i t. p., nm. Schricktau, fr. cordage à filer.
- Sztaba*, 1. p. *Stewa*; 2. przód statku w odróżnieniu od części tylnej cz. *rufy*, nm. Vorschiff, Bug, ros. nos. P. *Zagłówek*.
- Sztabnik*, matros, zajmujący stanowisko w *sztapie* statku, nm. Bugmann, ros. nosowszczyk. Por. *Rufnik*.
- Sztabny*, od *sztaby* statku, np. *kot*, nm. Buganker.
- Sztabur*, rodzaj hamulca do zatrzymania łańcucha od kotwi, nm. Stopper, ros. stopor.
- Sztaburować*, zatrzymywać *sztaburem*, ros. stoporit'.
- Sztachować*, mijać w drodze inny statek albo jaki punkt na wybrzeżu bez zawijania doń, np. *obsztachować* parowiec.
- Sztak* (*stach*), *Szpantał*, lina do umocowywania masztów od *sztaby* (z przodu), nm. Stag, ros. sztag, fr. étai.
- Sztakada*, *Paliszcze*, rodzaj tamy z wielkich palów, obrzędnie bitych; pomost przystaniowy i spacerowy, fr. estacade, nm. Steg.
- Sztakżagiel*, ż. trójkątny, rozpinany na *sztaku*, ros. staksiel.
- Sztandarek*, *Stojaczek*, kijek z chorągiewką czerwoną, unoszony na wodzie *ławami*, ponad kotwicą, wskazujący miejsce zarzucenia sieci, *pryka*.
- Sztemblok*, 1. skrzyńkowanie *odziomu* masztu; 2. największa *wręga* statku, osadzona w $\frac{1}{3}$ jego długości od *sztaby*, *średnica*, nm. Mittelspant, ros. midielszpangout.
- Sztorcuma*, wielka cuma cz. *odbieg* do wiązania statków w przystani. P. *Cuma*.
- Sztorman*, oficer okrętowy, podkapitan na statku handlowym, mający prawo samodzielnie go prowadzić, nm. Steuermann, ros. szturman, fr. second, ang. mate.
- Sztorwał*, urządzenie do kierowania statkiem w postaci wału z kołem obracaniem, ros. szturwał.

- Sztrop*, *Linochwyt*, pętla z postronka lub łańcucha do umocowywania masztowizny i innych celów, nm. Stropp, ros. strop, fr. estrope.
- Sztropować*, *Oparzczać*, zakładać *sztrop*, oplatać sznurem, nm. stroppen, ros. ostrapliwat'.
- Szturm*, burza, nawałnica, srogi wicher na wodzie, ros. sztorm.
- Szturmak*, *Szturmowy żagiel*, mocniejszy i węższy od zwykłego, zakładany podczas *szturmu*, nm. Sturmsegel, ros. sztor-mowyj parus.
- Sztyber*, u rudla: jeden z prętów żelaznych do zawieszania go na *sworzniu* cz. *dunalu*, nm. Ruderfingering.
- Sztybor*, p. *Sztymbork*.
- Sztych*, prosty kierunek przy jeździe statkiem. „Biedz (lecieć, iść) do *sztychu* a. na *sztych*“, o statku: płynąć w prostej linii.
- Sztyl*, cisza na wodzie, stp. malacja, nm. Stille, Kalm, ros. sztil.
- Sztymbork*, prawy bok statku, nm. Steuerbord, ros. sztir-bort. — a. *sztymbor!* komenda: na prawo!
- Sztymer*, ang. steamer, toż co *Parowiec*.
- Szurek*, p. *Karownik*.
- Szut*, lina do uwiązywania dolnego zewnętrznego rogu żagla, nm. Schote, ros. szkot, fr. écoute.
- Szwabel*, rodzaj szczotki ze starych lin na kiju do zmywania pokładów, nm. Schwabber, ros. szwabra.
- Szwerta*, p. *Pałasz*.
- Szyb*, p. *Pych*.
- Szybka*, *Pchanka*, popychanie się wiosłem z łodzi na miałkiej wodzie. Por. *Rumanka*.
- Szybować*, *Pchać*, *Cisnąć*, popychać się wiosłem na miałkiej wodzie, sięgając gruntu. Por. *Rumać*.
- Szycharz*, *Magazynier okrętowy*, specjalista od *uładowywania* towaru na statku, nm. Stauer, ros. szkiwidor, fr. arri-meur.

Szychtować, Magazynować, Uładowywać, układać towar we wnętrzu (w *rumie, magazynie*) statku, nm. *stauen*, fr. *arrimer*.

Szycie, Poszycie, Obitka, tarcice a. blachy, składające burłę cz. bok statku, nm. *Beplankung, Beplattung*.

Szyper, Kapitejna, właściciel mniejszego statku towarowego, spławnik; kapitan okrętu kupieckiego, nm. *Schiffer*, ros. *szkipier*, *kaptien*, fr. *capitaine de navire*.

Szyprować, trudnić się *szyperstwem*, spławem statków towarowych.

Szyprowe, Szyprówka, Porękawiczne, wynagrodzenie, otrzymywane przez *szypra* ponad umówiony *fracht*, nm. *Kapplaken*, fr. *primage*.

Szyty, o statku: z tarcic, klepek a. blach zbijany.

Ś.

Ślepy, pod wodą ukryty, np. piasek, skała, nm. *blind*. *Ślepa kotew*, p. *Kotew*.

Śmierć, na — wiązać albo zabić, na piękne, t. j. tak, iż trudno odwiązać lub odbić, nm. *tot*.

Śmigiel, p. *Hanszpak*.

Śpiluz, narzędzie skutnicze do upychania *targanu*, nm. *Speileisen*.

Średnica, 1. *szycie* środkowe burty; 2. p. *Sztembłok* 2.

Średzinny, środkowy. *Klin* —, p. *Klin*.

Średzi(z)na, statku: środek, nm. *Mittelschiff*.

Śródmorski, przym. od śródmorza. Przec. *Pobrzeżny*.

Śródmorze, pełne morze, nm. *hohe See*. Przec. *Przymorze*.

Śródmoście, pomost środkowy, tuż pod górnym, nm. *Zwischen-deck*.

Śródżagiel, nazwa ogólna dla żagli trójkątnych, nm. *Schratsegel*.

Światło statkowe, latarnia, umieszczana na maszcie i burtach dla oświetlenia toru.

Światłowy statek, o 1—3 odziemnych masztach z wystawionymi kulami sygnałowymi w dzień a silnymi latarniami w nocy, stojący na kotwi w pobliżu niebezpiecznych wybrzeży, nm. Feuerschiff, ros. brandwachta. P. *Baka pływana*.

Świeczne, opłata portowa za latarnie i światła żegluzne, nm. Feuergeld, fr. droits de feux et fanaux.

Świetliczka, p. *Naktuz*.

Świetlisko, wielkie światło na lądzie lub morzu, zwłaszcza latarni wybrzeżnej, nm. Leuchtfeuer.

T.

Tabor (okrętowy), ogół statków handlowych; w marynarce wojennej: statki nie bojowe, a więc transportowe, holownice, szpitalne, warsztatowe i t. p., nm. Tross.

Takiel, 1. p. *Talki*; 2. *Takielaż*, *Cajch*, *Ryg*, zupełny *oporząd* statku, t. j. całość kształt lin, sznurów i łańcuchów z blokami, podtrzymujących *masztowiznę* i służących do manipulowania żaglami (*linostrój*); również ogół żagli (*żaglostrój*) oraz masztów, rej i drągów, nm. Takelage, ros. takielaż, fr. grément.

Taklować, *Stroić*, *Ubierać*, statek a. maszt: zaopatrywać w liny z blokami, tudzież żagle i reje, nm. betakeln, ros. takielażyt', fr. gréer. Przec. *Odtaklowywać*.

Talki, *Obceje*, *Szercajg*, rodzaj zblocza (wielokrąża) w olinowaniu statkowem, nm. Talje, ros. tali, fr. palan, wł. taglia. P. *Takiel* 1.

Talkować, unosić za pomocą *talek* cz. *obcejów*, podciągać linami, poprzewlekanymi przez bloki, nm. aufталjen.

Tał, z nm. Tau, p. *Kabel*.

Tambor, *Pałuba*, *Burtńica*, buda, osłaniająca koło parowcowe, nm. Radkasten.

Targan, konopie, szarpane z lin, uprzednio gotowanych w smole drzewnej; służą do uszczelniania statku cz. dychtowania szycia, nm. Werg, ros. paklia.

Terem, p. *Kasztel*.

Toczenica, p. *Rolinga*.

Tonna, *Beczka*, 1. pływak do oznaczania toru oraz miejsc niebezpiecznych dla statków; 2. jednostka wagi (1 000 kgm. = 20 ctn.) lub miary (100 st. kub. ang. = 2,8316 mkb.).

Tonnaż, objem beczkowy, pojemność jednego lub pewnej liczby statków.

Top, szczyt masztu a. szpiru, nm. Top.

Topenant, lina, podtrzymująca reję cz. łączinę, nm. Toppenant, fr. balancine.

Topidusza, czółno mocno wywrotne, nm. Seelenverkäufer, ros. duszegubka.

Topielec okrętowy, p. *Wrak*.

Topować, unosić w górę reję, nm. toppen.

Topżagiel, *Wrona*, niewielki żagiel czworokątny u szczytu (*topu*) masztu, nm. Toppsegel, ros. topsiel, popugaj, fr. cacatois.

Tor sławny, p. *Farwater*.

Torpedowiec, pomniejszy statek wojenny, o bardzo szybkim biegu, przeznaczony do torpedowania (podminowywania) nieprzyjacielskich okrętów, nm. Torpedoboot (schiff), ros. minonoska, fr. torpilleur.

Towarniak, statek handlowy, nm. Kauffahrer.

Trajżagiel, ż. czworokątny, rozpinany między masztem (krajc-masztem), gaflą i bumem, ros. trajsiel, fr. brigantine.

Trakować, p. *Trokować*.

Tralki, słupki w poręczy kratkowej ganku (balkonu) a. luk, nm. Trallje.

Tramp, p. *Zajeżdżacz*.

Transportowiec, okręt wojenny do przewozu żołnierzy, koni, amunicji i prowiantu, nm. Transportschiff.

- Traref* (*Drarep*), lina lub łańcuch do podciągania w górę a. ściągania na dół rei, nm. Drehreep, ros. drajrep, fr. itague.
- Tratować*, dojeżdżać do lądu (wyrażenie archaiczne).
- Trąba wodna*, masa wody, spiętrzona w kształcie słupa konicznego i obracana gwałtownym pędem powietrza; mały cyklon, niebezpieczny dla statków, nm. Wasserhose, ros. smiercz, fr. trombe d'eau.
- Trep*, p. *Pochód 2*.
- Trokować*, *Trakować*, sztywno wyciągać, wyprężyć, np. linę, nm. trecken.
- Troler*, 1. w mar. wojennej: mały statek, używany do wyławiania min; 2. w mar. handlowej: parowiec, holujący niewody rybackie wśród morza, ang. trawler.
- Tropa*, kołek, zabijany ode dna statku dla zmocowania jego żeber (*wręg*), nm. Pfropf, fr. tampon.
- Tropować*, wbijać *tropy*.
- Tropownik*, narzędzie szkutnicze ze stali do wbijania *trop*.
- Trosa*, *Wązyszcze*, gruba lina, konopna, drucziana albo stalowa, używana np. do holowania statków parowcami, nm. Trosse, ros. tros.
- Trył*, p. *Hólka*.
- Tryska* (fr. drisse), p. *Fal*.
- Trzeci grosz*, *Trzecizna*, $\frac{1}{3}$ dochodu z *ryzy*, przypadająca na współnika.
- Trzepać się*, *Fladrować*, o żaglu: uderzać o części omasztowania, gdy wiatr nie wypełnia, nm. killen, ros. połoskat'sia.
- Trzon kotwi a. pojazdy*, p. *Laska*.
- Tuba*, 1. *Szprachrura*, cienka rura nieruchoma do porozumiewania się na statku, np. sternika z obsługą maszyn; 2. trąba formy lejkowatej do porozumiewania się na odległość, używana np. przez oficerów marynarki, nm. Sprachrohr, ros. rupor, fr. porte - voix.

Turnować, linę: obwijać dokoła słupka i zwolna puszczać celem wstrzymania statku, fr. *tourner*: — *na węzeł*, p. *Zamykać*.

Twarde morze, wzburzone, o fali krótkiej, nm. *grobe See*, fr. *mer dure*.

Tyka, p. *Wytyka*.

U.

Ubierać, p. *Taklować*.

Ucho, oko z liny; u kotwi, p. *Arkan*.

Uchwat, *Gryf*, rękojeść, górna część pojazdy (wiosła), ros. *chwatka*.

Ucumować, p. *Cumować*.

Uczelny statek, przeznaczony do ćwiczeń młodzieży szkół morskich, nm. *Schulschiff*, ros. *uczebnoje sudno*.

Udychtować, p. *Dychtować*.

Ujadać, o wodzie: podszorowywać, podmulać.

Ujazdka, przesuwanka: *brać na ujazdkę*, dźwigać co drążkiem a. lewarem w górę i zarazem naprzód posuwać.

Ujma, toż prawie, co *spytowanie*, a więc lina lub łańcuch do omotania i przymocowania luźnego przedmiotu, nm. *Sorrung* (*Zurring*), *Laschung*, fr. *saisine*.

Ukropy morskie, kipiące, wrejące fale (wyrażenie literackie).

Uładowywać, p. *Szychtować*.

Unośna siła, statku: ciężar, jaki może na sobie unieść cz. udźwignąć, nm. *Tragkraft*, ros. *gruzopodjomnost'*.

Upad masztu, nachylenie do poziomu, nm. *Fall des Mastes*.

Upalować, p. *Palować*. Przeciw. *Wypalować*.

Uroże, p. *Cypel*.

Ustęp, zatoka, kąt, miejsce, gdzie woda wdarła się w brzeg.

Uśmierzacz fal, przyrząd w sztabie a. rufie statku, automatycznie skraplający wodę w czasie burzy oliwą, przez co fale łagodnieją, nm. *Wellenberuhiger*.

Utkliwer, *Klin odpolny*, nazewnątrz wysunięty, nm. *Aussenklüver*, fr. *clinfoc*.

- Utlewier*, drążek do rozpinania dolnego rogu *bezanżagla*, nm. Ausleger.
- Utopek*, przedmiot utopiony, zwłaszcza towar; strata wskutek zatonięcia części transportu wodnego, *awarja*.
- Uturnować*, p. *Turnować*.
- Utykać*, p. *Dychtować*.
- Uwad*, zawada w wodzie, zawał nurtu.
- Uwalowaty*, o statku: ciężki w biegu, niezgrabnej budowy, nm. plump. Przec. *Podjezdny*.
- Uwrotny*, o statku: łatwy do *wwracania* cz. zwracania w inną stronę, do kierowania, zwrotny, nm. steuerfähig, ros. powo-rotliwyj.
- Uzbrojenie* statku, p. *Armatura*.
- Użaglenie*, *Żaglostrój*, ogół żagli cz. skrzydeł statkowych, nm. Besegelung, ros. parusnost', fr. voileure.

W.

- Walbat*, szalupa o 5—6 *pojazdach*, ze śpiczastą rufą, bardzo zgrabna i chodna, używana na okrętach wojennych, nm. Walboot, ros. wielbot, ang. whale - boat.
- Wał*, 1. bałwan, fala; 2. rudła, p. *Sztorwał*.
- Wanty*, *Karnaty*, grube liny do umocowywania masztu z boków, wiązane wpoprzek cienkimi sznurami (*strzemionami*), co nadaje im kształt wązkich drabin, nm. Wanten, ros. wanty, fr. haubans.
- War wody*, pęd, prąd, z szumem połączony.
- Wara!* hasło: strzeż się, mijaj! „*Wara* lądu, haku!“ „*Wara* na wodę!“ = odbijaj od kraju! P. *Westa*.
- Warchulec*, gruby bal u zewnętrznego boku statku, wystający ponad inne, nm. Bergholz.
- Warczeć*, o wodzie: poruszać się z szumem, wywołanym piętrzącą się krótką falą, nm. kabbeln, fr. clapoter.
- Warfa*, p. *Binduga*.

Wargulec, pacholek w sztabie lub rufie statku do zakładania liny *hólki*, nm. Verholklampe, fr. conduit.

Warkot morza, łagodné poruszenie z szumem, sprawianym przez spiętrzenie ścinających się fal, nm. Kabelung, fr. clapotage.

Warować, 1. odpychać statek albo omijać jaką przeszkodę przy spławie; 2. ostrzegać o zawadzie na torze spławnym, zabezpieczać płynący statek od wypadku, nm. wahrschauen; 3. o przedmiotach, np. skale a. *bui*: sterceć na wodzie, nm. wachen.

Warownik, ostrzegacz o przeszkodzie w pływanec, pilnujący całości holowanego statku, nm. Wahrschauer.

Warowny, o statku: trwale zbudowany, bezpieczny w pływaniu, nm. seetüchtig, ros. надійный.

Warsztat skutniczy: p. *Arsenał wodny, Binduga, Heląg*.

Wari, p. *Szor*.

Waruga, 1. *Zmiana*, kolejne sprawowanie obowiązków przez załogę, dyżur, trwający zazwyczaj 4 godziny, nm. Wache, ros. wachta, fr. quart, ang. watch; 2. *Zmiana*, część załogi, pełniąca służbę na pokładzie, nm. Wache, fr. bordée, np. *bakortowa, sztymborkowa, kctwiczna*; 3. a. *Warunka*, pozostawanie na statku podczas *hólki* i pilnowanie, aby nie odniósł jakiej szkody.

Warużny, od *warugi*, służbowy, np. oficer, ros. wachtiennyj oficer; *czeladź warużna*, oddział załogi, pełniący kolejno służbę na statku, nm. Wachtsvolk.

Wasta, p. *Westa*.

Waterlinja, Kresa splywu, linja zanurzenia cz. ta, do której statek się pogrąża, nm. Wasserlinie, ros. watielinja, fr. ligne de flottaison. — *obciążna*, maksymalne zagłębienie statku z ładunkiem, nie narażające go na niebezpieczeństwo, nm. Ladewasserlinie, ros. gruzowaja watielinja. — *lekka*, linja zanurzenia bez ładunku.

Wqs, 1. *Flaja*, pazur cz. łapa kotwi; 2. róg *okowy* pojazdy.

- Wąź*, lina, którą przymocowują jeden statek do rufy drugiego, ros. baksztow. „Brać łódź na węża“.
- Wążyścze*, p. *Trosa*.
- Wchodnik*, p. *Lugraba*.
- Wempel*, długa wążka bandera w kształcie wstęgi z *kosami*, wywieszana na *grotmaszcie* jako sygnał, nm. Wimpel, ros. wypieł, fr. guidon.
- Wesoły*, o przodzie statku: mocno do góry zadarty, wyniesiony znacznie nad wodę; — *statek*, z taką sztabą. Przec. *Nurerek*, *Nurkowaty*.
- West*, strona zachodnia a. wiatr zachodni, *zachodowiec*. Por. *Ost*.
- Westa! Wasta!* hasło, równoznaczne z *Wara!* „W. bakier!“ „W. na wodę!“
- Węgier*, p. *Zyda*.
- Węglarka*, szkuta do przewozu węgla, nm. Kohlenschute.
- Węzeł*, niewłaściwa nazwa mili morskiej (1852 m.), nm. Knoten, fr. noeud. — na *logsznurze*, oddalony jest jeden od drugiego mniejwięcej o 15 m.
- Wiąg*, zatoka o silnie załamanych brzegach, np. Pucki wiąg, nm. Putziger Wieck.
- Wiązanie*, 1. miejsce spojenia części statku a. sama ta część, nm. Verband - (teil); 2. lina do wiązania wogóle, p. *Cuma*, *Łapanka*, *Strzosa*.
- Wiceadmiral*, generał marynarki, idący zaraz po admirale. jego zastępca, podhetmani morski.
- Wicher*, na powierzchni morza: p. *Wir*.
- Wić*, kręcić, obracać, unosić za pomocą windy.
- Widelki*, do pojazdy cz. wiosła, p. *Dulki*.
- Wielki maszt*, p. *Grotmaszt*. — *żagiel*, p. *Grotżagiel*.
- Wieloch*, p. *Grot*.
- Wielokrąże*, p. *Zblocze*.
- Wielorybnyk*, okręt, urządzony do połowu wielorybów, nm. Wallfischfänger, ros. kitołow, fr. baleinier.

Wietrznik, p. *Żagiel*.

Wijadło, p. *Kołowrót*.

Winda, przyrząd ręczny lub mechaniczny do unoszenia ciężarów; na statkach służy do dobywania kotwi lub podnoszenia masztu, fr. guindeau. P. *Kołowrót* i *Wzwód*.

Windówka, lina do podciągania lub ściągania *szpirów*, nm. Windreep, fr. guinderesse.

Winduga, część portu, przeznaczona do ładowania statków, nm. Ladeplatz.

Wiosło, pojazda zazwyczaj okuta, p. *Pojazda* i *Okowa*.

Wiosłować, p. *Jechać*, *Rumać*.

Wir (wodny), *Wodokręt*, synonimy: *krążel*, *kręt*, *odmęt*, *odwój*, *rojek*, *skręt*, *wicher*.

Wiszar, p. *Spych*.

Wkarować, p. *Karować*.

Właz, *Wylaz*, na statku: luka do wchodzenia, otwór wiekiem przykrywany, nm. Einsteigloch, Mannloch, ros. wchodnyj liuk, fr. trou d'homme.

Włok, mocna sieć do dobywania z gruntu przedmiotów zatopionych, nm. Schleppnetz, fr. drague.

Wodniak, *Wodny człowiek*, z wodą obyty i na wodzie zarobkująca. P. *Morski człowiek*.

Wodokręt, p. *Wir*.

Wodowskaz, stopowa podziałka zanurzenia, wyrobiona na *stewach* statku, nm. Ahming, fr. piétage.

Wojo, p. *Ster*.

Wojźba, powożenie statkiem, jazda wodą, pływanka (wyrażenie archaiczne), ros. wodochodstwo.

Wojźca, powoźnik, jeździec wodny, pławacz (wyrażenie archaiczne), ros. wodochod.

Wolna woda a. *cicha*, *Cichacz*, gdzie nurt jest słaby albo wcale go niema. Przec. *Bystrz*.

Wój, żebro powrozone, pasmo skręconych włókien (co najmniej trzy takie pasma tworzą linę statkową, np. *kordel*), nm. Tauducht, fr. toron (d'un cordage).

Wpust, p. *Gata*.

Wrać, p. *Pryszczęć*.

Wrak, *Topielec* okrętowy, kadłub straconego wskutek zaszrowania lub rozbicia statku, jużto sterzcący na morzu, jużto przypławiony do brzegu, nm. Wrack, fr. épave, ang. wreck

Wranie, p. *Prysk*.

Wręcz rumać, robić pojazdą, trzymając ją pionowo w rękach i nie opierając o *dulki*.

Wrejdować, osadzić w gruncie, np. *kota*. P. *Rejdować*.

Wręga, *Krzywka*, belka drewniana a. żelazna formy łukowatej, złożona z kilku części i umocowana od spodu w *kilu*, nm. Spant, ros. szpangout. — *dennica*, nm. Bodenwrange. — *średnica*, p. *Sztemblok 2*.

Wrona, p. *Topł:agiel*.

Wschodowiec, p. *Ost*.

Wspięcie, statku: wzniesienie pokładu od środka ku sztabie i rufie, iżby woda ściekała ku *szpygatom*, nm. Sprung, fr. tonture.

Wspór (wody, kry), spiętrzenie, wzdęcie się.

Wśladek, *Wśledni*, p. *Pośladek*, *Pośledni*.

Wybieg (rzeki), ujście, wylot do morza.

Wygląd, *Wyglądowy mostek*, mostek lub jakiegokolwiek wzniesienie ponad górnym pokładem, będące stanowiskiem *wyglądały* czyli czatownika, nm. Ausgucksbrücke.

Wyglądała, majtek *na wyglądzie*, czatownik, pilnie śledzący z jakiegokolwiek punktu wyniosłego w *sztabie* okrętu i obowiązany meldować o swych spostrzeżeniach kapitanowi lub jego zastępcy, nm. Ausguck, fr. vigie, ang. look-out.

Wyhysować, p. *Hysować*.

Wykarować, p. *Karować*.

Wykres, oznaczenie stanowiska okrętu na mapie morskiej albo obliczenie, w tym celu dokonane (wyznaczenie długości i szerokości geograficznej), nm. Besteck, -Rechnung, fr. point, ang. reckoning; projekt rysunkowy statku.

Wylać pojazdy, wynurzyć je z wody, trzymając poziomo na burtach albo pionowo w górze. „*Wylej pióra!*“ komenda: = ros. suszi wiosła!

Wylew(aj)ka, p. *Korczak*.

Wylot rzeki, ujście, wybieg. — działa okrętowego, kanał do wyrzucania pocisku, nm. Kanonenmündung, ros. stwol (orudja), fr. bouche.

Wylamywać, p. *Gierebować*.

Wylaz, p. *Właz*.

Wypalować statek, zerwać z lin, na których jest uwiązany. Przec. *Upalować*.

Wypierak, p. *Szpryt*.

Wypławiać, *Wytapiać*, z wody wynurzać. Przec. *Podpławiać*, *Podtapiać*.

Wypora, p. *Strzała*.

Wypór, ciężar wypartej przez statek wody, wyrażany w tonnach a równy ciężarowi statku z zawartością, nm. Wasser- verdrängung, ros. wodoizmieszczenie, fr. déplacement.

Wypórka, p. *Rejka*.

Wyprawca (towaru), wysyłający statkiem, nm. Ablader, ros. gruzootprawitiel, fr. chargeur.

Wypych, toż co *Pych*: „iść na wypych“ = robić pojazda, sięgając nią gruntu.

Wyrejdować, kotew: dobywać z gruntu kołowrotem (*szpylem*). Przec. *Zarejdować*.

Wyrywać, p. *Dobywać*.

Wyrzutka, towar, wrzucony do morza, nm. Seeauswurf; *awarja* wspólna, powstała wskutek wrzucenia do morza ładunku, nm. Seewurf, fr. jet à la mer.

Wystawka, p. *Jata*.

Wysterować, p. *Sterować*.

Wystroić, p. *Stroić*.

Wystrzalać, p. *Strzalać*.

Wysuwnica, *Furta*, otwór zazwyczaj czworokątny w bocznicy statku dla różnych celów, nm. Pforte, fr. sabord. — *towarowa*, do ładowania towarów zawadnych, nm. Ladepforte, fr. sabord de charge.

Wyszorować, p. *Szorować*.

Wyświecać, unosić w górę, np. statek, nm. lichten.

Wytapiać, p. *Wyplawiać*.

Wytyczne, opłata w porcie za konserwację *buj* i *bakanów*, nm. Tonnen- und Bakengeld, fr. droits de balise.

Wytycznia, *Sygnalownia*, konstrukcja zazwyczaj drewniana a. żelazna, na wodzie lub na lądzie, będąca przewodnikiem dla pławaczy albo ostrzegająca ich o niebezpieczeństwie w przystani, przesmyku i t. p., nm. Bake, fr. balise, ang. beacon. Por. *Bakan*.

Wytyka, zdr. *Wytyczka*, *Tyka*, znak rozpoznawczy lub ostrzegawczy na wodzie w postaci wiechy lub pręta z chorągiewką, nm. Pricke.

Wytykać mielizny, oznaczać za pomocą *tyk*, nm. pricken.

Wywłoka, miejsce na strądzie dla wyciągniętych z morza łodzi tam, gdzie niema zacisznej przystani.

Wyziór, p. *Luka*.

Wyzwalać, p. *Obalać* (linę).

Wyżka, p. *Kasztel środkowy*.

Wzwiew, zdr. *wzwiewek*, p. *Bryza*.

Wzwodek, *Zwodek*, przybór wody, nm. Steigen.

Wzwoznaczony, do wzwoznienia cz. unoszenia w górę przeznaczony, np. pomost, nm. Zugbrücke.

Wzwód, *Dźwig*, machina unośna, przyrząd do podnoszenia ciężarów, nm. Hebevorrichtung, ros. podjomnyj snarjad, fr. appareil de levage, ang. lifting - apparatus.

Z.

- Zabijać się*, o statku: ulec zupełnemu rozbiciu, roztrzaskać się na wodzie (wyrażenie ludowe).
- Zabitka*, wiązanie *stewy z kilem*, ros. dejdwud, nm. Totholz.
- Zabrakować*, p. *Brakować*.
- Zabrzeg*, *Zabrzeże*, część nadbrzeżna kraju (lądu); przestrzeń morza tuż przy brzegu, *przymorze*.
- Zabystrzać*, *Strychować* pojazdą, *dzierżec pióro* pionowo w wodzie, dla powstrzymywania biegu łodzi na *bystrzy*, nm. streichen, fr. scier.
- Zabystrzenie*, szybszy pęd wody czyli prąd, silny bystrz, rwąca fala, nm. Strömung, ros. bystrina.
- Zachodowiec*, p. *West*.
- Zaciągać statek*, holować. — *żagle (skrzydła)*, rozpinać. — *matrosów*, najmować do służby okrętowej, nm. verheuern.
- Zaciągowa lista*, p. *Akord*. — *e biuro*, p. *Akordnicze*. — *y statek*, p. *Zaciężniak*.
- Zaciężniak*, *Zaciężny statek*, holowany, idący na *trosie*, nm. Schlepsschiff. Por. *Burdyna*.
- Zacisze*, przystań, osłonięta od wiatrów. P. *Bugaj*, *Motława*. *Zatonie*.
- Zadrzec*, p. *Zairować*.
- Zadzierg*, liny: węzeł do umocowania, nm. Knoten, Stich, fr. noeud, clef.
- Zafrachtować*, p. *Frachtować*.
- Zagębować*, p. *Gębować*.
- Zagłębie* p. *Zanurzenie*.
- Zagłówek*, górna część pokładu w *sztapie* statku, nm. Bug, ros. nosowaja czast', fr. proue.
- Zairować*, *Zadrzec*, o wodzie: obrócić statek w kierunku prądu.
- Zajaza*, zagrodzenie z pali, pionowo rzędem wbitych, w celu powstrzymywania naporu fali, nm. Wehr, ros. zapruda, fr. barrage. Por. *Główka*.
- Zajdowy*, p. *Rufnik*.

Zajdy, p. *Rufa*.

Zajeżdżacz, *Tramp*, statek, który nie odbywa regularnych *ryz* (kursów), tylko przygodnie zabiera towar z portu, nm. *Trampschiff*.

Zakładka, zaciąg cz. holunek statku ludźmi. *Szyć na* — *ę*, u szkutników: zbijać tarcice tak, iżby jedna zachodziła na drugą, ros. kraj na kraj. Por. *Do czoła*.

Zakopina, p. *Artful*.

Załam, zdr. *Załamek*, *Zaskok*, wygięcie części statku, zwłaszcza w *sztapie*, nm. *Bucht*, *Bug*, ros. pogib'.

Załamywać (się), p. *Buchtować (się)*.

Załoga, *Osada*, personel, potrzebny do obsługi statku, nm. *Equipage*, *Besatzung*, ros. ekipaż, komanda (sudna).

Zamykać linę, okręciwszy na *pacholku* a. *suce*, uwiązywać, nm. *belegen*.

Zanurzenie, *Zagłębienie*, wielkość pogrążenia się statku w wodzie z *nakładką* (ładunkiem), wyrażona w miarach liniowych, nm. *Tiefgang*, ros. uglublenie, *osadka*, fr. *tirant d'eau*.

Zapiaszcząć, zamulać, *zaszorowywać*, czynić miałkim, nm. *versanden*.

Zapróg, p. *Podhacze*.

Zarejdować, p. *Rejdować*. — *się*, o kotwi: chwycić grunt, *zaryć się*.

Zarywać się, o morzu burzliwem: tworzyć doliny, piętrząc się; (w piasek), o statku: grzęznąć. P. *Strądownać*.

Zaskok, p. *Załamek*.

Zasobny, tylny.

Zaspa, p. *Duna*.

Zastawidło, p. *Parapet*.

Zastewie, p. *Stewa*.

Zaszorować, piaskiem zasypać, *zapiaszczyc*; — *się*, o statku: *zastrądownać*, obeschnąć na piachu.

Zaszorowanie statku, toż co *strądownka*, *zastrądownanie* cz. obciążenie.

Zataczać się, o statku: toż co *bujać się* cz. wahać koło osi poziomej podłużnej, nm. schlingern, rollen. Por. *Cwałować* i *Irować*.

Zatoczek, toż co *bujanka* cz. kołysanie się boczne statku.

Zatoka, p. *Buchta*, *Bugaj*, *Wiąg*, *Zatonie*.

Zatonie, zacisze czyli ostoja dla statków, od nurtu oddalona, port naturalny lub sztuczny, nm. Bucht, Inwiek, ros. zaton, fr. crique.

Zator, 1. miejsce głębokie, grząz, topiel, belk; 2. (lodowy), spiętrzona kra, nm. Packeis.

Zatwór, nieprześlakliwy przedział w okręcie; wielkie żelazne drzwi spuszczone, które go zamykają, nm. Schott, ros. pie-reborka, fr. cloison.

Zawał, zawada, utrudniająca spław: pień drzewny, kamień itp.

Zawijać, przybijać do brzegu a. przystani, *składać się* do lądu, nm. einlaufen, ros. причаливать. Przec. *Odkładać*, *Odwijać*.

Zbieg, 1. zboczne naspy piaszczyste, widzialnej lub wodą przykrytej; 2. linja spływu dwóch nurtów.

Zbierać, linę: (rękami) ciągnąć, układać w prawidłowe zwoje, nm. palmen (ein Tau).

Zbijanka, czynność *zbijania* cz. budowy statku.

Zblocze, *Wielokrąże*, bloki składane, ogół bloków, przeznaczonych do manipulowania i dźwigania, nm. Flaschenzug, fr. palan, ang. tackle. P. *Talki*.

Zblokować, liny: poprzewlekać przez bloki, przysposabiając do manewrowania.

Zbrój, p. *Armatura*.

Zbystrzyć, o wodzie: wyszorować, wymulić, wynurtować.

Zdziar, pobrzeże, żwirem usiane i poszarpane przez silny prąd wody.

Zdziera, *Zdzierka*, *Boberlina*, *Bujref*, lina, którą przywiązana jest do pazurów kotwi *buja* (pław), nm. Bojereep, ros. бу-реп, fr. orin.

Zgłębnik, p. *Sonda* 2.

- Zgrząść*, p. *Grążyć*.
- Zielenica*, przestrzeń wód w niewielkiej odległości od strądu, parometrowej głębokości, odznaczająca się zieloną barwą.
- Zimowiśko*, przystań zimowa (dla statków), skład zimowy (dla towarów), nm. Winterlager.
- Zmiana*, p. *Waruga*.
- Zmielisko*, toż co *mielizna*.
- Zrutka*, p. *Zwrotka*.
- Zsyń*, p. *Kokoszka*.
- Zuga*, pojedyny bat większej pojemności, używany na Małym morzu (w zatoce Puckiej).
- Zwara*, p. *Prysk*.
- Zwarcie*, odstęp pomiędzy powiązаныmi ze sobą statkami, miejsce, gdzie są *spytkowane*.
- Zwieść* statek, poprowadzić do brzegu i *upalować*.
- Zwodek*, p. *Wzwodek*.
- Zwodni*, od strony wody, odwodny. Przec. *Lądowy*.
- Zworzeń*, p. *Sworzeń*.
- Zwód*, p. *Wzwód*.
- Zwodek*, p. *Wzwodek*.
- Zwrotka*, *Zrutka*, prawie toż co *prysk*, gwałtownie powracająca i przelewająca się fala, która natrafia w swym biegu na przeszkodę, np. brzeg, skałę, mieliznę i t. p., nm. Brandung, ros. priboj, fr. ressac.
- Zyda*, strona południowa a. wiatr z południa dmący, *południowiec*, *węgier*, nm. Süd, ros. ziujd.
- Zydwester*, kapelusz marynarski z płótna oliwionego, o szerokim skrzydle, chroniący od ulewy oraz pluskającej fali, nm. Südwest, ros. ziujdwestka, ang. southwest.
- Zyza*, *Stek*, gratyna czyli miejsce między wręgami na dnie statku, gdzie gromadzi się woda; kanał wręgowy, nm. Oesgat, Wasserlauf, ros. ljało, fr. sentine.
- Zyźnik*, majtek, wybierający korcziakiem lub wypompowujący wodę z *zyzy*, ros. wodoliw.

Ż.

Żabka, klamra żelazna czyli zwora do wzmacniania burtnic statków kanałowych lub rzecznych.

Żagiel, *Wietrznik*, płachta statkowa (*paruch*), *skrzydło* płócienne do jazdy statkiem czyli pływanki; miewa postać trapezu, nieforemnego czworokąta a. trójkąta i zszyty jest z podłużnych brytów (*poły*, *blaty*). Żagle rozpina się na *rejach* cz. *łęcinach* (ż. proste) albo na *gaflach*, *rejkach* i *sztakach* (ż. ukośne). P. *Bękart*, *Bonet*, *Fok*, *Grot*, *Klin*, *Sztakżagiel*, *Sródżagiel*, *Topżagiel*, *Trajżagiel*.

Żaglostrój, p. *Użaglenie*.

Żaglować, płynąć pod żaglem, jechać, rozwiniawszy żagle. Forma *żeglować* posiada znaczenie obszerniejsze, gdyż i parowce „żeglują“.

Żaglowiec, większy statek żaglowy, nm. *Segelschiff*.

Żaglówka, mały statek żaglowy, łódź żaglowa, nm. *Segelboot*.

Żądło, ostrze, ostre zakończenie, np. *artfula*.

Żebro statku, p. *Wręga*. — powroza, p. *Wój*.

Żeglarka, żeglarstwo, spławnictwo, zawód żeglarsza cz. spławnika.

Żegluga, *Pławba*, jazda statkiem, podróż wodna; spław statków, nm. *Schiffahrt*, ros. sudochodstwo. P. *Pławba*.

Żelaźniak, statek żelazny towarowy.

Żłób, wawóz, parów przy strądzie. nm. *Schlucht*.

Żuraw, *Kran*, przyrząd mechaniczny do dźwigania w górę ciężarów, a między innymi do podnoszenia masztów, nm. *Krahn*.

Żywizna (okrętu), część, pozostająca pod wodą przy załadowaniu, nm. *lebendiges Werk*, ang. *quick-work*. Por. *Martwizna*.

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72
Tel. 26-68-63

INNE PRACE TEGOŻ AUTORA :

Splaw i Splawnicy na Wiśle, Warszawa 1916.

Rybołówstwo i Rybołowcy na Wiśle dawniej a dziś, Warszawa 1917.

Z dziejów marynarki polskiej, Poznań 1920.

Z dziejów naszego rybołówstwa morskiego, Poznań 1921.

Słownik Morsko - Rybołowczy, Poznań 1922.

Polska Bibliografja Żeglarska, Poznań 1923.

F

8130